

Gjøvik, 9. september 2013.
J.nr./referanse: 08-13/NL/ks

KONTROLLUTVALGET I NORDRE LAND KOMMUNE

Birgit Felde Sevaldrud, leder
Linn Haugseth Kind, nestleder
Kjartan Th. Stensvold
Hans Moon
Thor Lium

Kopi av innkallingen er sendt:

- Ordfører Liv Solveig Alfstad (møte- og talerett)
- Innlandet Revisjon IKS v/oppdragsansvarlig revisor (møte- og talerett)
- Rådmann Jarle Snekkestad og kommunalsjef John Løvmoen (til orientering)

INNKALLING TIL MØTE I KONTROLLUTVALGET

Etter avtale innkalles det herved til møte i kontrollutvalget:

Dato: Mandag 16. september 2013
Tid: Kl. 0900 – ca 1500
Sted: Formannskapssalen, rådhuset

Vedlagt følger saksliste og saksdokumenter.

Åpent møte:

Dette er første møte i kontrollutvalget som er åpent for allmennheten, jf. endring i kommuneloven med virkning fra 1. juni 2013. Media/lokalavis er særskilt orientert om møtet.

Vurdering av offentlighet og evt. lukking i enkeltsaker:

Alle sakspapirene til dette møtet er offentlige. Foreløpig vurdering er at følgende saker behandles for lukkede dører, jf. kommunelovens § 31:

- Sak 34 – Presentasjon av revisjonsstrategi 2013 v/Innlandet Revisjon IKS (kl. 1300)

Invitasjon av andre til møtet:

- Rådmannen er invitert til sak 32 (tilsynsrapport legemiddelhåndtering) kl. 1200.
- Innlandet Revisjon IKS deltar i møtet under aktuelle saker.

Eventuelt forfall bes meddelt snarest til undertegnede på telefon/sms til 995 77 903, eller e-post til kjetil@kontrollutvalget.no

Med hilsen

For leder i kontrollutvalget

Kjetil Solbrækken
utvalgsekretær

Adresse:

Kontrollutvalgstjenster Kjetil Solbrækken
Teknologivegen 6, 2815 Gjøvik
Tel. 995 77 903, E-post: kjetil@kontrollutvalget.no

KONTROLLUTVALGET I NORDRE LAND KOMMUNE

SAKSLISTE

FOR MØTE I NORDRE LAND KOMMUNE

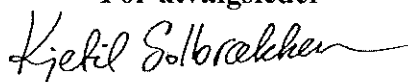
Mandag 16. september 2013 kl. 0900

(Formannskapssalen)

- SAK NR. 27/2013 GODKJENNING AV PROTOKOLL FRA MØTE 17.06.13
- SAK NR. 28/2013 TEMA: KORRUPSJON I KOMMUNE-NORGE
Utsatt sak fra forrige møte.
- SAK NR. 29/2013 OPPDRAGSAVTALE MED INNLANDET REVISJON IKS FOR
2014
- SAK NR. 30/2013 KONTROLLUTVALGETS BUDSJETT FOR 2014
- SAK NR. 31/2013 SAMMENLIGNING ("BENCHMARKING") AV KOMMUNENS
REVISJONSKOSTNADER MED ANDRE KOMMUNER
- SAK NR. 32/2013 ORIENTERING OM TILSYNSRAPPORT –
LEGEMIDDELHÅNDTERING MV. I NORDRE LAND
KOMMUNE (HELSETILSYNET, MAI 2013)
Rådmannen er invitert til å orientere.
- SAK NR. 33/2013 HALVÅRSRAPPORTEN 2013 - NORDRE LAND KOMMUNE
- SAK NR. 34/2013 REGNSKAPSREVISJON: PRESENTASJON AV STRATEGI FOR
REVISJON AV KOMMUNEREGNSKAPET FOR 2013
Innlandet Revisjon IKS v/oppdragsansvarlig revisor orienterer.
- SAK NR. 35/2013 REFERATSAKER

Gjøvik, 6. september 2013.

For utvalgsleder

Kjetil Solbrækken
utvalgssekretær

Kopi til orientering:

- Administrasjonen v/rådmann Jarle Snekkestad og kommunalsjef John Løvmoen.
- Vararepresentantene til kontrollutvalget (møter kun etter særskilt innkalling.)

Nordre Land kommune**GODKJENNING AV PROTOKOLL FRA MØTET 17.06.13**

Sluttbehandles i:	Kontrollutvalget		
Behandling	Møtedato	Saksbehandler	Unntatt off.
Kontrollutvalget	16.09.13	Kjetil Solbrækken	Nei

Saksdokumenter:

1. Møteprotokoll fra møte 17.06.13

Vedlagt:

Vedlegg 1

FORSLAG TIL VEDTAK:

Protokoll fra kontrollutvalgets møte den 17.06.13 godkjennes.

SAKSOPPLYSNINGER:

Protokoll fra siste møte i kontrollutvalget legges frem til formell godkjenning.

MØTEPROTOKOLL

KONTROLLUTVALGET I NORDRE LAND KOMMUNE

Mandag 17. juni 2013 holdt kontrollutvalget møte i rådhuset fra kl. 0900 til 1500.

Som medlemmer møtte:

Birgit Felde Sevaldrud, leder
Linn Haugseth Kind, nestleder
Thor Lium
Kjartan Th. Stensvold

Følgende medlem hadde meldt forfall:

Hans Moon

Følgende varamedlem møtte:

Elin Rosenberg, 1. vara

Ellers møtte:

Ordfører: Liv Solveig Alfstad (deltok under sakene 19, 21 og 22)

Fra administrasjonen: Rådmann Jarle Snekkestad (sakene 21 og 22), skolerådgiver Laila Gladbakke (sak 21) og enhetsleder Teknisk drift og eiendom Knut Kind (sak 22).

Sekretær: Kjetil Solbrækken.

Møteprotokollen er sendt til:

Ordfører, kontrollutvalgets medlemmer/varamedlemmer, rådmann, Innlandet Revisjon IKS og Oppland Arbeiderblad.

**Utvalgsmøtet ble satt kl. 0900 med Birgit Felde Sevaldrud som møteleder.
Innkalling og sakliste ble enstemmig godkjent.**

Til behandling:

SAK NR. 18/2013

GODKJENNING AV PROTOKOLL FRA MØTE 29.04.13

Vedtatt, enstemmig:

Protokoll fra kontrollutvalgets møte den 29.04.13 godkjennes.

SAK NR. 19/2013

**DOKKALDELTAET NASJONALE VÅTMARKSSENTER AS
– ORIENTERING**

Fra behandlingen:

Ordfører Liv Solveig Alfstad orienterte og svarte på spørsmål.

Tema som ble berørt var:

- Historikk
- Bakgrunn og status for selskapet

- Visjon, mål, forutsetninger og støttefunksjoner
- Forholdet mellom prosjektet "Naturarven", selskapet og kommunen
- Viktige aktivitetsområder og status
- Lokalisering
- Autoriseringsprosessen (mål: inn på statsbudsjettet)
- Oppfølging av formannskapetets vedtak i møte 21/12-11, herunder prosessen/drøftingene rundt bruk av Skrankefoss
- Oppfølging av formannskapetets vedtak i møte 9/1-13
- Prosessen rundt ansettelse av ny daglig leder 2012/2013
- Søknader og avklaringer med grunneiere i f.m. utplassering av erfaringsstoler, herunder svar på spørsmål omkring prosessen rundt erfaringsstol v/helleristningene
- Selskapets regnskap for 2012
- Daglig leder konstituert. Rollen som daglig leder fordelt mellom tre personer, totalt ca. 30-40 % stilling.
- Ordførers to roller (eierrepresentant og medlem av styret)

Vedtak, enstemmig:

Ordførers informasjon om Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS, tas til orientering.

SAK NR. 20/2013

KORRUPSJON I KOMMUNE-NORGE

Vedtak, enstemmig:

Saken utsettes til neste møte.

SAK NR. 21/2013

TILSTANDSRAPPORT FOR NORDRE-LAND SKOLEN 2012

Fra behandlingen:

Skolerådgiver Laila Gladbakke presenterte utviklingsrapport (tilstandsrapport) for Nordre Land skolen og svarte på spørsmål. Rådmann Jarle Snekkestad supplerte orienteringen.

Bl.a. ble følgende tema berørt:

- Hovedtrekkene fra elevundersøkelsen (våren 2012)
- Spesialundervisning og tilpasset opplæring
- Utviklingsarbeid (kvalitetssystem, kompetanseheving for ansatte mv)
- Ungdomsskolesatsinga (jf. stortingsmelding 22 - 2010/2011)
- Utviklingen i grunnskolepoeng

Ordfører deltok under behandlingen av saken.

Vedtak, enstemmig:

1. Rådmannens presentasjon av utviklingsrapport (tilstandsrapport) for Nordre Land-skolen 2012 tas til orientering.
2. Kontrollutvalget vil uttrykke bekymring for utviklingen i oppnådde grunnskolepoeng (mål for det samlede

læringsutbytte for elver som sluttvurderes med karakterer i ungdomsskolen). Kommunens grunnskolepoeng har vært synkende de siste fem årene, og kommunen er for skoleåret 2011/2012 blant de dårligste i landet. Kontrollutvalget ønsker å bli orientert om resultatene for inneværende skoleår så snart disse foreligger.

SAK NR. 22/2013

**OPPFØLGING AV KOMMUNESTYRETS SAK 02/2012
(MAKEBYTTE AV EIENDOMMER – VOKKS NETT AS OG
NORDRE LAND KOMMUNE)**

Fra behandlingen:

Kontrollutvalgets Linn Haugseth Kind reiste spørsmål om sin habilitet pga. sitt slektskap til enhetsleder Knut Kind. Kontrollutvalget besluttet enstemmig at Linn Haugseth Kind var inhabil, og hun fratrådte møtet under behandlingen av saken.

Enhetsleder Teknisk drift og eiendom, Knut Kind, orienterte om historikken for saken, saksbehandlingen og oppfølgingen av kommunestyrets vedtak. Rådmann Jarle Snekkestad supplerte orienteringen.

Kontrollutvalget påpekte under behandlingen av saken at saksfremlegget/saken var komplisert å forstå for politikerne, bla. på grunn av at en rekke forhold var trukket inn i byttehandelen mellom kommunen og Vokks Nett AS.

Administrasjonen fratrådte etter dette møtet.

I den avsluttende diskusjonen stilte kontrollutvalget spørsmål om det formelt sett var riktig at saken var behandlet som et makebytte og ikke som et ordinær kjøp-/salgstransaksjon mellom to parter. Da spørsmålet ble antatt å ikke ha vesentlig betydning, valgte man å ikke følge opp dette nærmere.

Vedtak, enstemmig:

1. Rådmannens redegjørelse for oppfølgingen av kommunestyrets sak 02/2012 tas til orientering.
2. Med bakgrunn i rådmannens informasjon i møtet mener kontrollutvalget at kommunestyrets vedtak i saken er tilfredsstillende fulgt opp.

SAK NR. 23/2013

**TERTIALRAPPORT 1/2013 FRA INNLANDET REVISJON
IKS**

Vedtak, enstemmig:

Tertialrapport 1/2013 fra Innlandet Revisjon IKS tas til orientering.

Vedtak, enstemmig:

1. Kontrollutvalget ønsker å prioritere selskapskontroll og temaet "eierstyring" i det videre arbeidet med planlegging av et eventuelt revisjonsprosjekt.
2. Med bakgrunn i at kommunestyret i alle kommunene i Gjøvik-regionen har vedtatt like retningslinjer for sin eierskapspolitikk, ligger det til rette for en felles evaluering av etterlevelsen av disse retningslinjene i de fem kommunene.
3. Kontrollutvalget i Nordre Land kommune ber sekretær ta kontakt med kontrollutvalgene i de fire andre kommunene i Gjøvikregionen og undersøke interessen for å gjennomføre en felles kontroll med etterlevelsen av den vedtatte eierskapspolitikken i de fem kommunene.

Vedtak, enstemmig:

1. Kontrollutvalget tar til orientering at kommunelovens § 77 nr. 8 om lukkede møter i kontrollutvalget er opphevet med virkning fra 1. juli 2013.
2. Åpne møter i kontrollutvalget etter 1. juli 2013 gjennomføres i tråd med gjeldende regler, herunder at:
 - Bekjentgjøring av kontrollutvalgets møter/saksliste gjøres på hensiktsmessig måte, jf. kommunelovens § 32 nr. 3. Dette gjøres i praksis ved å:
 - Tilgjengeliggjøre saksliste/sakspapirer på kommunens hjemmeside i rimelig tid før hvert møte (ca. en uke).
 - Sende ut særskilt informasjon om møtene til ordfører, rådmann, revisor og lokalpressen ca. en uke før hvert møte.
 - Lukking av møter følger reglene i kommunelovens § 31. Lukking skal gjøres i saker som omfatter lovbestemt taushetsplikt, personalsaker, hensynet til personvernet, eller når hensynet til tungveiende offentlig interesser tilsier det og det i møtet vil komme frem opplysninger som ville vært unntatt offentlighet etter offentlighetsloven dersom de hadde stått i et dokument. Debatten om lukking av et møte holdes i lukket møte. Avstemningen skal skje i åpent møte.

Følgende saker ble referert:

1. Kommunestyrets behandling av følgende saker (møte 1/5-13):
 - kommunens årsregnskap for 2012
 - kontrollutvalgets årsrapport for 2012
2. Invitasjon til å delta i korrupsjonsforebyggende nettverk (brev fra Kommunens Sentralforbund til landets kommuner)
3. Forstudie: Felles barnevern i Søndre og Nordre Land kommuner
4. Kontrollrapport 2012 vedr. skatteoppkreverfunksjonen i Nordre Land kommune (brev av 15/2-13 fra Skatteetaten til kommunestyret i Nordre Land kommune)
5. Diverse avisartikler
6. Neste møte: Tidspunkt/saksliste

<u>Vedtak, enstemmig:</u>	Referatsakene tas til orientering.
---------------------------	------------------------------------

Dokka, 17. juni 2013.

Birgit Felde Sevaldrud
leder

RETT UTSKRIFT:
Gjøvik, 17. juni 2013.

Kjetil Solbrækken
utvalgssekretær

NESTE MØTE

Dato:**MANDAG 16. SEPTEMBER 2013****Tidspunkt:****KL. 0900****Aktuelle saker:**

- *Tema: Korrupsjon i kommune-Norge*
- *Oppfølging av tidligere forvaltningsrevisjonsprosjekter*
- *Tilsynsrapport vedr. medisin håndtering*
- *Regnskapsrevisjon: Plan/strategi for revisjon av kommuneregnskapet for 2013*
- *Oppdragsavtale med Innlandet Revisjon IKS for 2014*
- *Kontrollutvalgets budsjett for 2014*

Saker til oppfølging senere:

- *Utviklingen i grunnskolepoeng* (jf. vedtak ku-sak 21/13)
- *Synliggjøring av kontrollutvalgets arbeid* (diverse tiltak, jf. vedtak i møte 28/11-11)

Bestilte undersøkelser og revisjonsprosjekter (Innlandet Revisjon IKS):

- *Revisjonsprosjekt: Oppfølging av politiske vedtak* (vedtak ku-sak 42/12)

Moteplan 2013:

- Mandag 11.02.13 kl. 0900
- Mandag 29.04.13 kl. 0900
- Mandag 17.06.13 kl. 0900
- Mandag 16.09.13 kl. 0900
- Mandag 02.12.13 kl. 0900

Nordre Land kommune**KORRUPSJON I KOMMUNE-NORGE**

Sluttbehandles i:	Kontrollutvalget		
Behandling	Møtedato	Saksbehandler	Unntatt off.
Kontrollutvalget	16.09.13	Kjetil Solbrækken	Nei

Saksdokumenter:

1. Diverse oppslag i NRK Nyheter/nett:

- a) Rådmann: Jeg har fått flere tilbud om bestiktelser (artikkel publisert 2/1-13)
- b) Korrupsjon handler om en ting, og det er griskhet (artikkel publisert 2/1-13)
- c) Ekspert: - Svakere korrupsjonskontroll nå enn før (artikkel publisert 3/1-13)
- d) NAV-ansatt etterforskes for korrupsjon (artikkel publisert 19/11-12)

2. Håndbok i Antikorrupsjon i kommuner (utgitt av Transparency International Norge i samarbeid med Kommunenes Sentralforbund)

Vedlagt:

Vedlegg 1

Vedlegg 2

Vedlegg 3

Vedlegg 4

Nei

FORSLAG TIL VEDTAK:**SAKSOPPLYSNINGER:****Bakgrunn/oppsummering:**

Nyhetsåret 2013 startet med en serie oppslag i NRK om korrupsjon i kommuner (se vedlegg 1-4).

Temaet ble fulgt opp på Kontrollutvalgskonferansen 2013 (i regi av Norges Kommunerevisorforbund). I forbindelse med informasjon til kontrollutvalget fra konferansen (møte den 11/2-13) fattet kontrollutvalget slikt vedtak:

Korrupsjon: Temaet følges opp på kontrollutvalgets møte i juni 2013.

De siste 10 årene er 24 personer dømt for korrupsjon innenfor kommunal virksomhet i Norge. De har lurt til seg over 205 millioner kroner og fått fengselsstraffer på 49 år til sammen, melder NRK.

Sakene viser at kommunal sektor er sårbar for korrupsjon og at det trengs et målrettet arbeid for å forhindre at korrumperende atferd får grobunn.

Antikorrupsjonsarbeid i kommunesektoren handler om å vedlikeholde og forbedre systemene for styring, kontroll og oppfølging. For at disse skal virke etter hensikten, er det viktig å skape bevissthet blant ansatte, administrative ledere og folkevalgte om hva det vil si å etterleve systemene. Det handler om holdningsskapende arbeid, organisasjonskultur og etisk bevissthet.

Kontrollutvalget kan spille en rolle i dette arbeidet, og saken er derfor satt opp til diskusjon.

Saken var satt opp til behandling i kontrollutvalgets møte i den 17/6. Saken ble utsatt til møtet den 16/9-13.

Saken legges frem til drøfting uten forslag til vedtak.

Risikoser i kommuneforvaltningen

(kilde: Håndbok i antikorrupsjon, Transparency International Norge, mars 2013)

I straffeloven er korrupsjon definert som «å kreve, motta eller akseptere et tilbud om en utilbørlig fordel i anledning av stilling, verv eller oppdrag» eller «å gi eller tilby noen en utilbørlig fordel i anledning stilling, verv eller oppdrag.»

Politikere, ledere og medarbeidere kan komme i situasjoner som gir mulighet til å misbruke posisjon, tillit og makt. Personer utenfor kommunen kan også fremme særinteresser og utøve press som kan være vanskelig å håndtere og sette den enkeltes integritet på prøve.

I kommunal aktivitet er det flere roller som innehar fare for korrupsjon:

- Demokratirollen
- Myndighetsrollen
- Tjenesterollen
- Utviklingsrollen
- Eierrollen

Korrupsjon kan ha mange former, og den kan utvikle seg gradvis, fra en praksis som oppleves som smidig og hensiktsmessig i hverdagen, via snarveie og små omgørelser av rutiner og regelverk, til misligheter eller straffbar korrupsjon. Prosessen kan skje på individnivå eller utspille seg som ukultur i et miljø der årvåkenhet og kritisk sans svekkes. I en slik glidende prosess med utspring i uvaner og ukultur, kan korrupsjon finne grobunn og gjøre organisasjonen sårbar for misbruk av myndighet og posisjon, eller redusere motstandsdyktigheten i møte med påvirkning eller press for å oppnå fordeler.

Ulike korrupsjonsformer som kan oppstå innenfor de kommunale rollene er:

- Bestikkelser
- Bidrag til politiske partier eller kandidater
- Veldedige gaver
- Sponsing
- Utpressing
- Gaver, representasjon og utgiftsdekning
- Interessekonflikter
- Lobbyvirksomhet

Ved å erkjenne risikoen for korrupsjon kan kommuner og kommunale bedrifter arbeide med å forebygge og forhindre at korrupperende atferd utvikler seg og styrke muligheten til å avdekke saker.

God egenkontroll avdekker korrupsjon:

(hentet fra artikkel på KS sin hjemmeside, 3/1-13)

Det er betryggende at de tre korrupsjonssakene som NRK omtaler alle er oppdaget av kommunene selv. Det viser betydningen av god egenkontroll. Kontrollutvalgene, kommunerevisjonen og gode administrative rutiner er viktig, sier KS-direktør Sigrun Vågeng.

Økokrim uttaler at det er mer korrupsjon enn vi tror. Det kan godt være riktig, men da er det betryggende at kommunene selv oppdager det. Saker av den typen som er omtalt bør anmeldes. At det ikke alltid gjøres kan være fordi det er ofte svært vanskelig å vite hva som egentlig har skjedd og få vil uttale seg.

- Litt er for mye

KS har ikke til inntrykk av at det er stort eller økende omfang av korrupsjon i kommunene. At det oppdages flere tilfeller kan skyldes at hva som er akseptabelt har forandret seg mye det siste tiåret og kommunenes kontroll er tilsvarende bedret. I en spørreundersøkelse KS gjorde blant ledere i kommunene i 2007 fant vi;

- Kun 0,3 % av topplederne i kommunene sier de har mottatt tilbud om bestikkelse.
- Men 8 % av lederne fått tilbud om goder som ikke er direkte ulovlige men uetiske.
- 3 % svarer at de kjenner til at andre i egen kommune har fått tilbud om bestikkelser.

- Også et lite omfang er for mye. Det stilles store krav til kommunal forvaltnings evne til likebehandling og rettferdighet. Kommunene forvalter fellesskapets midler og kommunale avgjørelser har stor betydning for enkeltpersoner. Et velfungerende lokaldemokrati er avhengig av tillit. Dersom det er riktig at en NAV-ansatt har mottatt penger for å hjelpe en klient, er det fullstendig uakseptabelt, sier Vågeng.

Antikorrupsjonsprosjekt

KS samarbeider tett med Transparency International Norge om et antikorrupsjonsprosjekt i kommunesektoren. Med støtte fra Kommunal- og regionaldepartementet ga KS i mars ut en Antikorrupsjonshåndbok som skal støtte kommunene i arbeidet med å sikre åpenhet og integritet i politiske og administrative prosesser.

KS har også satt i gang en rekke tiltak for å bidra til kunnskap og bevissthet om etikk og gode holdninger, som blant annet:

- Egenkontroll er høyt på dagsorden i norske kommuner og det jobbes systematisk med ulike tiltak.
- Kommunesektorens Etikkutvalg gir jevnlig råd til kommunene.
- Veileder om etikk, samfunnsansvar og antikorrupsjon; Etikkportalen.no.
- Etablert et eget styrevervregister for å bidra til åpenhet om roller og interesser i kommunesektoren.

Eksempler på saker

Nedenfor omtales kort noen av sakene fra kommunal sektor:

• **Undervisningsbyggsaken:** En tidligere eiendomssjef i Undervisningsbygg i Oslo kommune tappet både Undervisningsbygg og Neas, hvor han tidligere var avdelingsleder, for nesten 100 millioner kroner. Han hadde også mottatt rundt 6,5 millioner kroner i utilbørlige fordeler fra ulike firmaer som fikk tildelt oppdrag for Undervisningsbygg. For grov utroskap, grov

korrupsjon og dokumentfalsk ble han dømt til fengsel i syv år. Han ble også fradømt retten til å drive selvstendig næringsvirksomhet, og vinningen på 112 millioner kroner ble inndratt. Han ble dømt til å erstatte tapet Oslo kommune var påført.

• **Vannverkssaken:** Det hadde over flere år foregått omfattende økonomiske misligheter i de to interkommunale selskapene Nedre Romerike Vannverk AS og AS Sentralrenseanlegget RA-2. Tidligere administrerende direktør for selskapene hadde sammen med sin sønn og to ledere av forretningsforbindelser til selskapene, samt entreprenørfirmaet Peab AS, over en årrekke tappet vannverket og renseanlegget for betydelige verdier. Med utbyttet av de straffbare handlingene bygget vannverksdirektøren blant annet opp et privat jaktparadis bestående av ni farmer i Sør-Afrika. Direktøren ble dømt til en straff på fengsel i syv år og seks måneder, samt inndragning av de faste eiendommene i Sør-Afrika. Sønnen ble domfelt for grov korrupsjon og medvirkning til en rekke av farens grove utroskapshandlinger og ble dømt til fengsel i fire år. Forretningspartnerne ble domfelt for grov korrupsjon og medvirkning til direktørens utroskapshandlinger og dømt til henholdsvis to år og ti måneder, og ti måneders fengsel. Selskapet Peab ble idømt en foretaksstraff på tremillioner kroner.

• **Plan- og bygningsetat-saken:** En tidligere saksbehandler i Plan- og bygningsetaten i Oslo kommune behandlet en rekke saker for foretakene til de øvrige tiltalte i saken, en arkitekt og to brødre. For dette hadde han mottatt vederlag på 12 000 kroner av arkitekten og fått ettergitt gjeld ved kjøp av en bil for 150 000 kroner fra brødrene. For dette ble alle de tiltalte i saken dømt for korrupsjon.

• **Bærum kommune-saken:** En tidligere fagansvarlig for overflatebehandling av Bærum kommunes bygningsmasse, ga familiemedlemmer og andre håndverkere oppdrag for kommunen. Oppdragene ble overfakturert eller fakturert uten at de var utført. Bærum kommune ble ved dette tappet for over 21 millioner kroner, og av dette mottok den fagansvarlige selv betydelige verdier. For passiv grov korrupsjon, som delvis hadde skjedd som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe, grov utroskap og for medvirkning til dokumentfalsk ble den han idømt fengsel i fem år og seks måneder. Han ble solidarisk ansvarlig med fire av håndverkerne til å erstatte Bærum kommune med rundt 16 millioner kroner. De øvrige domfelte i saken fikk mellom ett og tre års fengsel.

• **Unibuss-saken:** Unibuss AS er et kommunalt transportselskap eid av Oslo kommune og driver rutebussvirksomhet i Oslo og på andre steder i landet. Ved utgangen av 2012 var to personer ved tilståelsesdom dømt for korrupsjon i tilknytning til den omfattende Unibuss-saken, der i alt 13 personer til nå er siktet for straffbare forhold. Den første tilståelsesdommen for korrupsjon i saken gjaldt salgsdirektøren i Vest Buss, en bussleverandør til Unibuss. To ganger arrangerte han reiser for ansatte i Unibuss til VM i skiskyting i Rupholding, og ble for dette dømt for korrupsjon. Den andre tilståelsesdommen i saken gjaldt administrerende direktør i selskapet Solaris AS, en annen av bussleverandørene til Unibuss. Ved tre anledninger betalte han utgifter for leiebil til administrerende direktør i Unibuss, til en samlet verdi av over 17 000 kroner. Han ble for dette også dømt for korrupsjon.

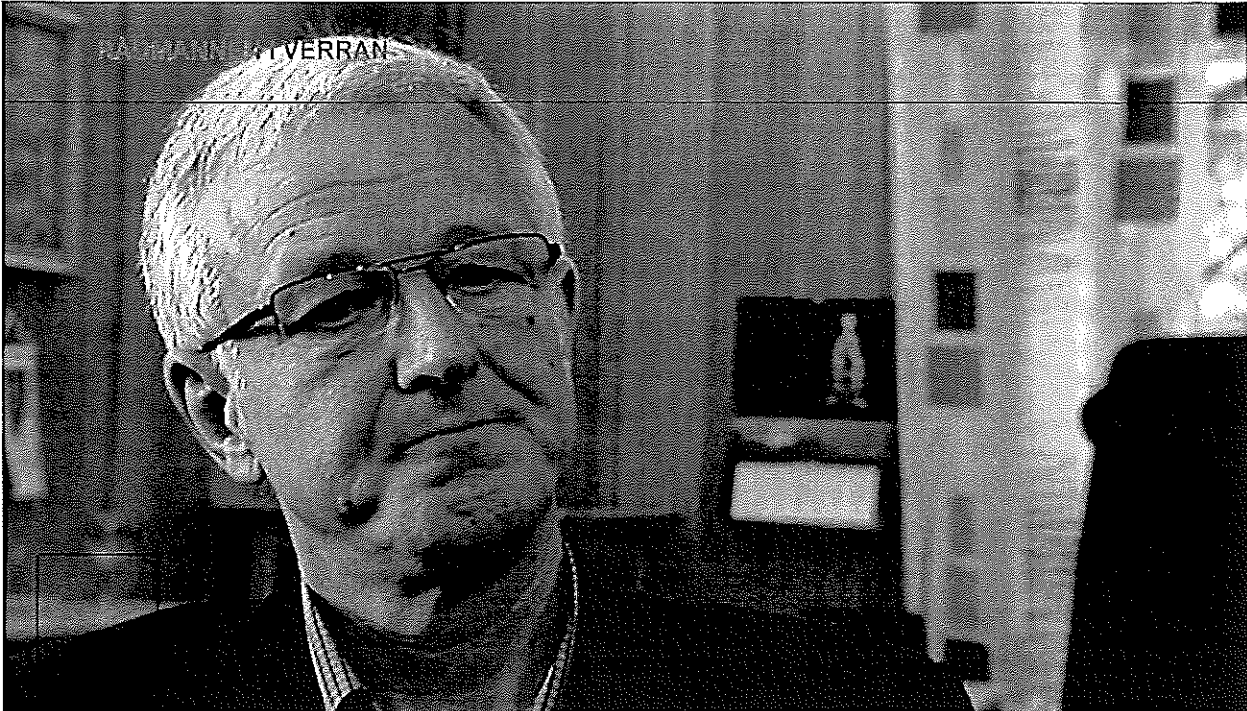

Vedlegg 1

Norge

04.01.2013

Rådmann: – Jeg har fått flere tilbud om bestiktelser

KORRUPSJON: Jacob Br. Almlid har selv mottatt tilbud om bestiktelser i løpet av sine år som rådmann. Nå har han anmeldt en kommuneansatt i Verran for korrupsjon.

Nav-ansatte som angivelig tar penger under bordet. Falske regninger og rådmenn som tilbys bestiktelser. Økokrim slår korrupsjonsalarm i kommune-Norge.

Vet du om korrupsjon i din kommune? Tips NRKs reportere! Tlf.: 23048000 | E-post: trond.lydersen@nrk.no, eirik.veum@nrk.no, siv.sandvik@nrk.no | SMS/MMS: TIPS til 1987

TROND LYDERSEN EIRIK VEUM SIV SANDVIK
trond.lydersen@nrk.no eirik.veum@nrk.no siv.sandvik@nrk.no

Publisert 02.01.2013 18:56. Oppdatert 02.01.2013 18:59.

– Jeg har i mine tolv år opplevd tre, fire tilfeller der jeg har fått tilbud om penger eller andre ting for å bidra til at man skulle få de tjenestene man ønsket.

Slik svarer rådmannen i Verran kommune, Jacob Br. Almlid, på spørsmål om hvor vanlig han tror korrupsjon er i norske kommuner.

I sommer anmeldte han en Nav-ansatt i kommunen som skal ha krevd penger for å hjelpe gjeldsofre i nød.

Men Verran er langt fra den eneste kommunen som opplever at ansatte mistenkes for å bryte regelverket til egen vinning.

- Korrupsjon defineres som misbruk av makt i betrodde stillinger for personlig gevinst.
- Korrupsjon er ulovlig, og straffelovens § 276 åpner for fengsel inntil ti år.
- På Transparency Internationals liste over verdens minst korrupte land kommer Norge på sjuendeplass.

– **Omfanget er større enn vi liker å tro. Det er betydelige mørketall, og vi har en jevn strøm av korrupsjonssaker som etterforskes av politiet, sier førstestatsadvokat i Økokrim, Arnt Angell.**

- Norge er dermed det mest korrupte landet i Skandinavia.
- Siden 2003 er 24 personer dømt for kommunal korrupsjon i Norge.
- Kilder: Transparency International og lovdata

Les også: – Korrupsjon handler om griskhet

– Skyves under teppet

NRK har snakket med de fleste kommunerevisorene i Norge. Bildet de tegner stemmer godt med advarslene fra Økokrim. De stusser over at enkelte kommuner aldri melder fra om noe som helst og reagerer på at mye skyves under teppet.

Men enkelte saker tvinger seg fram i lyset.

NRK har besøkt tre kommuner som på ulike måter har opplevd korrupsjonsmistanker. Noen velger sporenstreks å gå til anmeldelse, mens andre svarer med omplasseringer og taushet.

Verran i Nord-Trøndelag: Nav-ansatt politianmeldt

I juni i fjor fikk ledelsen i Verran kommune et tips om at noe var galt på det lokale Nav-kontoret. En ansatt ble anklaget for å ha krevd og mottatt penger for å hjelpe en gjeldstynget bruker å selge boligen sin. Den ansatte nektet, men nye tips om krav om penger under bordet i forbindelse med gjeldsrådgivning strømmet inn. 20. august leverte kommunen en anmeldelse, og etterforskningen skal ha avdekket at minst én klient har satt inn penger på den Nav-ansattes private bankkonto. Han nekter straffskyld, og saken skal opp for retten.

Artikkelen fortsetter under bildet:

GJELD: Ved dette kontoret i Verran skal Nav-klienter med gjeldsproblemer ha blitt bedt om å betale en rådgiver under bordet for å få hjelp.

Rådmann Almlid er overbevist om at hans kollega har gjort seg skyldig i korrupsjon.

– Dersom man kommer i et økonomisk uføre og faktisk må gå til det skritt og be Nav-kontoret om å hjelpe seg, så er man jo allerede i en veldig sårbar situasjon. Og da skal man selvsagt ikke bli møtt med et krav om en gjenytelse. Det er fullstendig uakseptabelt, sier han.

Hvis anklagene mot den Nav-ansatte viser seg å stemme, er det ifølge Økokrim et klassisk eksempel på korrupsjon i kommunene.

– Det at man tar betaling for å la noen slippe fram i køen er typisk, sier spesialetterforsker Gunnar Fjæra.

Eidsvoll i Akershus: «Vet ikke nok» til å anmelde

For noen år siden fikk et firma i oppgave å hjelpe en sterkt pleietrengende pasient i Eidsvoll. I strid med regelverket ble millionkontrakten tildelt uten konkurranse. I 2008 skal firmaet ha overfakturert for nærmere 700.000 kroner, men kommunen godkjente og betalte regningene. Feilen ble oppdaget, og kontrollutvalget i kommunen ville gå til politiet for å undersøke om det kunne være snakk om en mulig korrupsjonssak. De ville også komme til bunns i om det kunne være en utro tjener på innsiden. Men så langt har ikke kommunen ønsket å anmelde saken.

– Vi gjorde en vurdering ut fra de opplysningene vi hadde for hånden, og vurderte det dithen til at det ikke var tilstrekkelig informasjon til at vi kunne gå til en politianmeldelse, sier fungerende rådmann, Lars Ludvigsen, til NRK.

Artikkelen fortsetter under videoen:

VET IKKE NOK: Fungerende rådmann i Eidsvoll, Lars Ludvigsen, sier de ikke vet nok til å anmelde saken til politiet.

Økokrim reagerer med vantro på at saken ikke er anmeldt.

– Dette er jo en type sak som absolutt bør og skal anmeldes av en kommune. I det minste for at politiet kan gjøre en vurdering av de bevisene som ligger der og se om dette er en sak som vi skal etterforske til bunns, sier Gunnar Fjæra.

Vefsn i Nordland: Ansatt fortsatte etter mistanke

I 2004 blir en ansatt i kommunen anklaget for et mulig underslag. Han får likevel fortsette i jobben. Åtte år senere går alarmen igjen.

Ifølge kommunerevisjonen skal flere hundre tusen kroner være borte. Denne gangen svarer kommunen med å omplassere mannen som jobber med ungdom og idrett. Han får fortsatt lønn fra kommunen, og saken er ikke anmeldt til politiet. Selv nekter han å ha gjort noe galt, og vil ikke la seg intervju av NRK.

Ifølge ordfører Jann-Arne Løvdahl (Ap) venter de på den endelige rapporten fra revisjonsdirektøren før de bestemmer seg for hva de skal gjøre. Samtidig vet NRK at flere i kommuneadministrasjonen lenge har kjent til mistankene om økonomisk rot.

Artikkelen fortsetter under videoen:

OMPLASSERT: Ordfører i Vefsn, Jann-Arne Løvdahl, sier de har omplassert en kommuneansatt etter at de fikk mistanker om mislighold.

Nå innrømmer ordføreren at NRKs fokus på saken øker sjansen for at mistankene mot den ansatte fører til at kommunen velger å anmelde forholdet til politiet.

En eventuell politietterforskning vil også kunne avdekke om andre i kommunen har fått en del av det påståtte underslaget for å la mannen fortsette i stillingen sin. Ordføreren kan ikke utelukke at det har foregått korrupsjon.

– Ja, det kan det være, på dette stadiet vil jeg ikke utelukke noe. Etterforskningen vil vise hva som har skjedd, og jeg håper vi kommer til bunns i det, sier Løvdahl.

Ifølge Økokrim hersker det ingen tvil om at eksempelet fra Vefsn bør etterforskes av politiet.

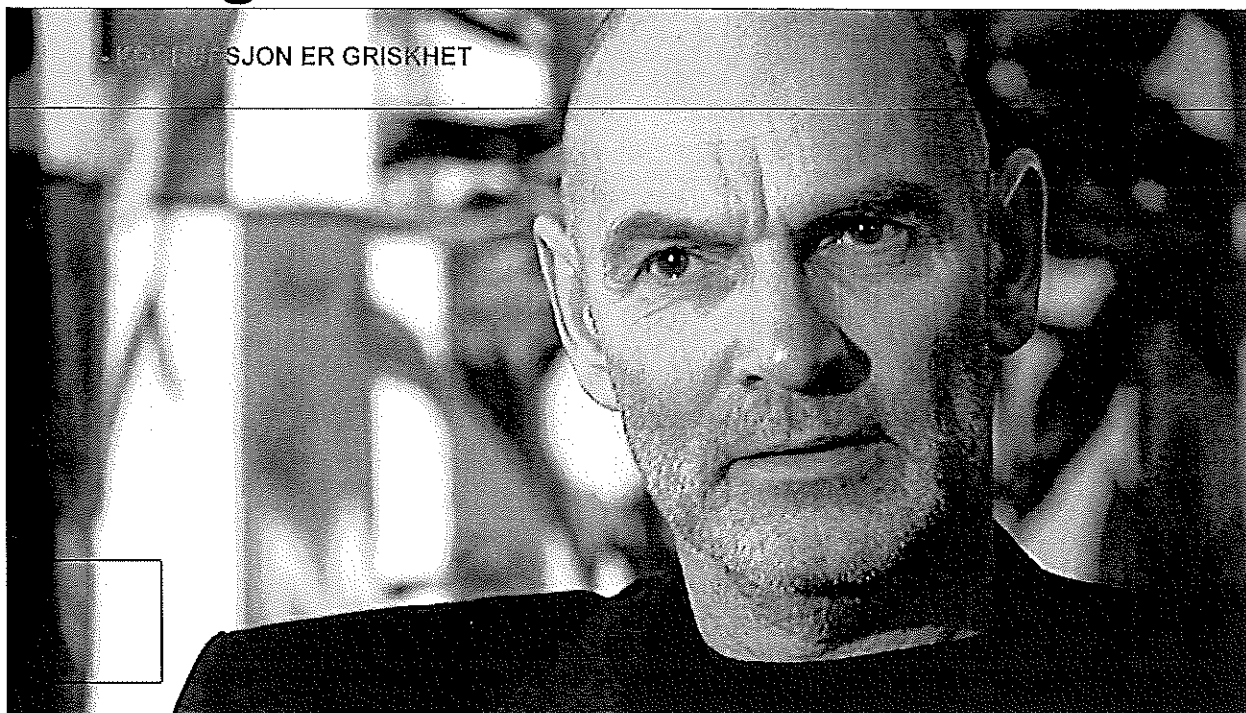
– Både fordi vedkommende angivelig har underslått pengene, men også fordi man bør komme til bunns i hva som egentlig har skjedd, og om det er andre impliserte, sier Arnt Angell.

Opphavsrett NRK © 2012
Nettsjef: Sindre Østgård
Ansvarlig redaktør: Hans-Tore Bjerkaas
Tips NRK
Kontakt NRK
Om NRK
Hjelp
Om personvern
Om foreldrekontroll

Norge

04.01.2013

– Korrupsjon handler om én ting, og det er griskhet

GRÅDIGHET: Spesialetterforsker i Økokrim, Gunnar Fjæra, er ikke i tvil om hva korrupsjon skyldes: Griskhet.

De som har mest fra før stjeler mest fra fellesskapet. Slik beskriver to av landets fremste korrupsjonsjegere hvem som begår korrupsjon i kommuner i Norge.

Vet du om korrupsjon i din kommune? Tips NRKs reportere! Tlf.: 23048000 | E-post: trond.lydersen@nrk.no, eirik.veum@nrk.no, siv.sandvik@nrk.no | SMS/MMS: TIPS til 1987

TROND LYDERSEN EIRIK VEUM SIV SANDVIK
trond.lydersen@nrk.no eirik.veum@nrk.no siv.sandvik@nrk.no

Publisert 02.01.2013 18:56.

– Dette er topper i samfunnet, ofte i maktposisjoner og med bra lønn, som egentlig lever på samfunnets solside – og som vil ha mer, sier spesialetterforsker i Økokrim, Gunnar Fjæra.

BAKGRUNN: Korrupsjon i kommunene

Han og kollega Arnt Angell har etterforsket en rekke korrupsjonssaker i norske kommuner. De forteller at de skyldige ofte er maktpersoner som misbruker tilliten de har til å karre til seg skattebetalernes penger.

– Det handler om én ting, og det er griskhet, slår Fjæra fast.

– Vi ser at mange er opptatt av penger og profitt og er villige til å korrumpere seg slik at de mottar midler og får en bedre levestandard, istemmer Angell.

Overfakturering og fiktive anbud

I straffeloven defineres korrupsjon som det «å gi/tilby eller kreve/motta/akseptere en utilbørlig fordel i anledning stilling, verv eller oppdrag».

I kommunene kan denne type kriminalitet ta mange ulike former, forteller Økokrim.

Artikkelen fortsetter under videoen:

GRIPER OM SEG: Arnt Angell i Økokrim sier kommunal korrupsjon ofte starter i det små, men at aktørene fort blir fanget av sitt eget spill.

En leder i plan- og bygningsetaten gir et snekkerfirma i oppdrag å reparere den lokale barneskolen mot at han får låne en luksusleilighet i utlandet. Lederen for et sykehjem lar rengjøringsfirmaet overfakturere og tar sin del av «fortjenesten». En saksbehandler får ei flaske vin for å la kameratens byggesøknader komme øverst i bunken.

– Et typisk eksempel kan oppstå når man skal inngå en kontrakt med en privatperson og det betales noen penger for at nettopp dette anbudet skal vinne, forklarer Angell.

– Holdes skjult

I en korrupsjonssak tjener både bestikkeren og den som lar seg bestikke på ulovlighetene. Ofrene – innbyggerne i kommunen – vet ofte ikke om at noen beriker seg på fellesskapets penger.

– Det er en spesiell form for kriminalitet, som ikke har noen direkte fornærmede, sier Fjæra.

Derfor er korrupsjon også vanskelig å avdekke. Ifølge Økokrim er det svært sjelden at enkeltpersoner dukker opp på politistasjonen for å levere en anmeldelse på korrupsjon. De fleste etterforskningene skjer etter avsløringer i media eller interne varslere.

Men Økokrim tror mørketallene er store.

– Vi kan basere det på to ting. Det ene er at det faktisk kommer opp en god del saker. Og når vi vet at det er veldig vanskelig å avdekke, så kan vi dra den slutningen at det kan være flere korrupsjonssaker der ute. Det andre er at vi får inn en god del tips, sier Angell.

Ingen vitner

Men tipsene fører ikke alltid fram. Noen ganger fordi anklagene viser seg å ikke holde vann. Andre ganger fordi de kriminelle har skjult sporene sine godt.

– Det er ofte en hemmelig avtale mellom to personer som er interessert i å holde den skjult. I disse sakene så er det aldri vitner til selve korrupsjonshandlingen, sier Fjæra.

Bestikkelsene fordekkes ofte som «konsulentavtaler», eller de finner en tredjemann som er villig til å hjelpe.

– De har et firma som kan sende en fiktiv faktura, slik at det blir skjult for utenforstående, sier Angell.

– Som en kreftsvulst

Men selv om korrupsjonens ofre kan være vanskelig å identifisere, betyr ikke det at de ikke finnes.

– Det er skatteyterne som rammes, sier Fjæra.

– Hvis noen andre skor seg på offentlige midler, så blir det mindre til skole, helse, og omsorg.

Ifølge Angell er korrupsjon ofte smittsomt. Dersom én snekker innser at konkurrenten får kommunale oppdrag på grunn av bestikkelser, øker sjansen for at også han forsøker seg på ulovligheter.

– Det blir som en kreftsvulst i en kommune, sier han.

Opphavsrett NRK © 2012

Nettsjef: Sindre Østgård

Ansvarlig redaktør: Hans-Tore Bjerkaas

Tips NRK

Kontakt NRK

Om NRK

Hjelp

Om personvern

Om foreldrekontroll

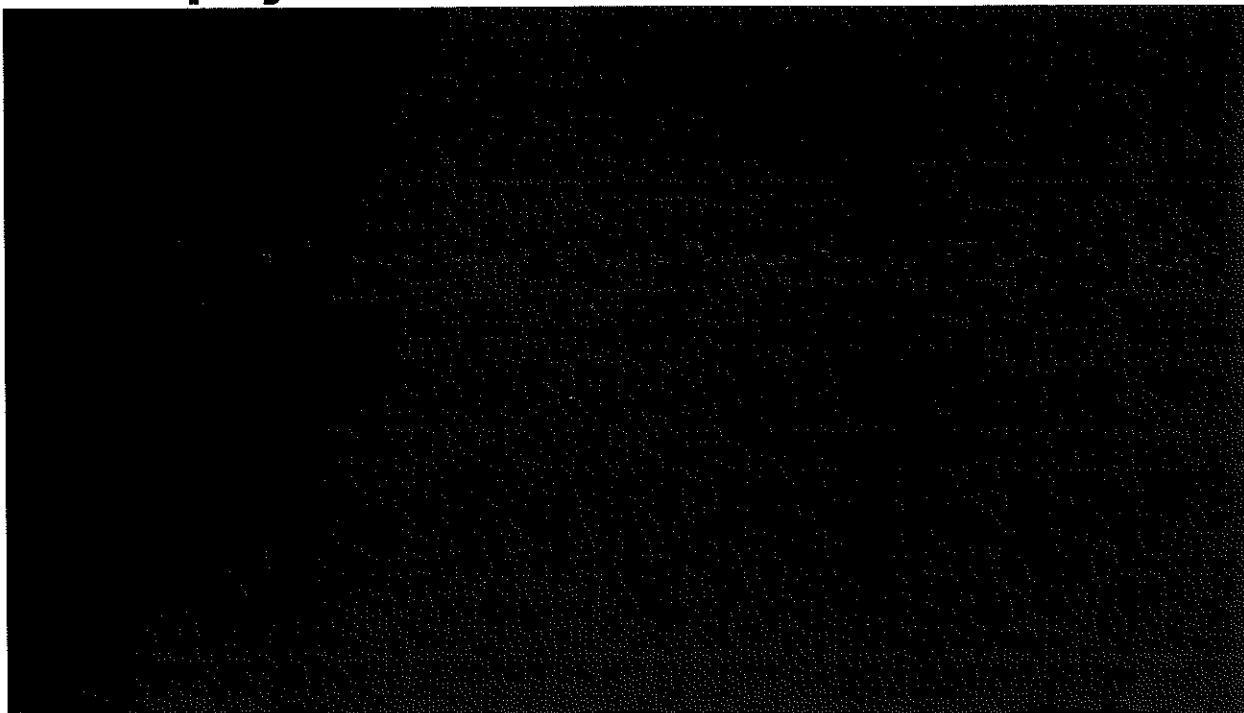

VEDLEGG 3

Norge

04.01.2013

Ekspert: – Svakere korrupsjonskontroll nå enn før

NETT-TV: Det er ingen systematisk korrupsjonsjakt i norske kommuner, sier Ole Kristian Rogndokken.

Ingen jobber systematisk med å avdekke korrupsjon i norske kommuner. Samtidig har revisorene mindre makt til å avsløre korrupsjon i dag enn for ti år siden.

Vet du om korrupsjon i din kommune? Tips NRKs reportere! Tlf.: 23048000 | E-post: trond.lydersen@nrk.no, eirik.veum@nrk.no, siv.sandvik@nrk.no | SMS/MMS: TIPS til 1987

EIRIK VEUM **TROND LYDERSEN** **SIV SANDVIK**
eirik.veum@nrk.no trond.lydersen@nrk.no siv.sandvik@nrk.no

Publisert 03.01.2013 19:19. Oppdatert 03.01.2013 19:37.

– Jeg har vært i bransjen i mange år, og utviklingen er negativ. Revisors internkontroll har nok blitt svekket, sier Ole Kristian Rogndokken som leder Norges kommunerevisorforbund (NKRF).

Som NRK fortalte i går slår Økokrim korrupsjonsalarm i kommune-Norge. Mørketallene antas å være store. 24 personer er dømt for kommunal korrupsjon de siste ti årene, men mange saker ender aldri opp i domstolene. De blir aldri oppdaget.

– Det gjøres lite konkrete, systematiske søk etter korrupsjon, sier han.

Les også: Derfor er korrupsjon vanskelig å avdekke

- Korrupsjon defineres som misbruk av makt i betrodde stillinger for personlig gevinst.
- Korrupsjon er ulovlig, og straffelovens § 276 åpner for fengsel inntil ti år.
- På Transparency Internationals liste over verdens minst korrupte land kommer Norge på sjuendeplass.
- Norge er dermed det mest korrupte landet i Skandinavia.
- Siden 2003 er 24 personer dømt for kommunal korrupsjon i Norge.
- Kilder: Transparency Internasjonal og lovdata

Les også: 24 dømt for kommunal korrupsjon

Ny forskrift ga svakere kontroll

Ifølge Rogndokken skyldes dette først og fremst at kommunerevisorene fikk nye arbeidsinstrukser i 2004.

Nå skulle de først og fremst konsentrere seg om å sjekke at regnskapene stemte. All annen kontrollvirksomhet må bestilles – og betales – fra kontrollutvalget i kommunen.

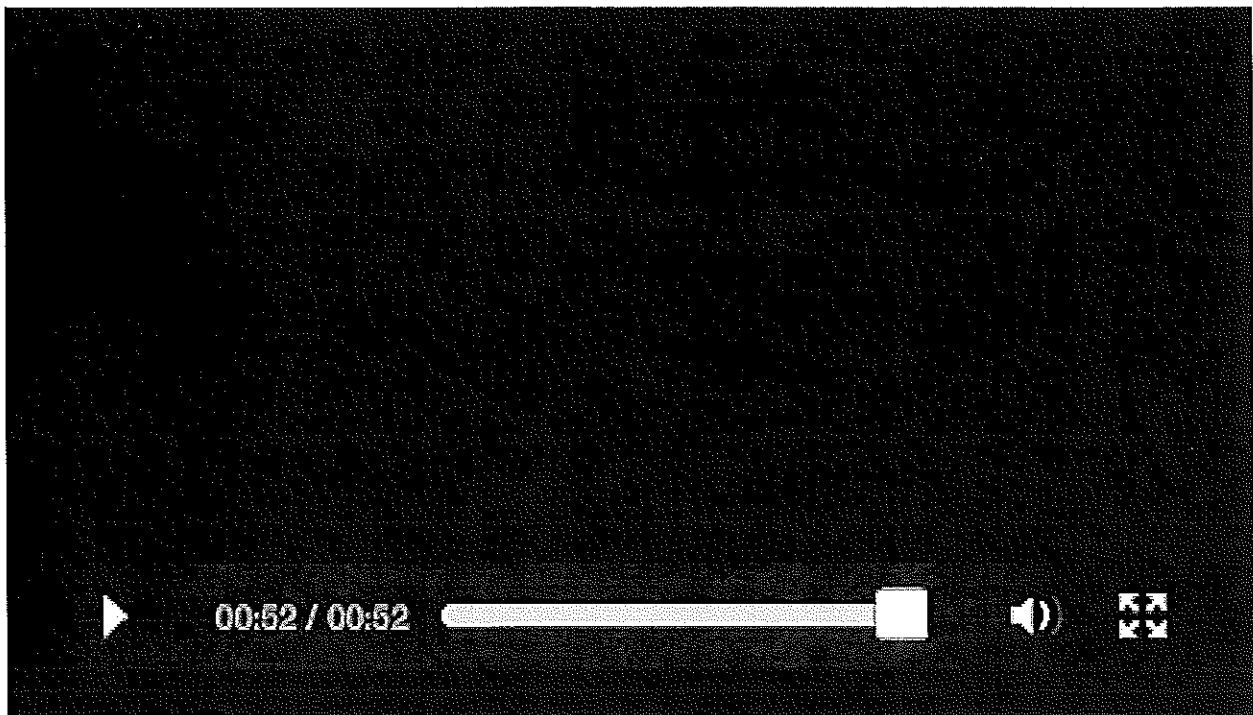
Resultatet: lavere sjanser for å avdekke korrupsjon.

– Endringene reduserte revisors kontroll med risikoen for den type hendelser, sier Rogndokken.

– Fellesskapet taper

Han viser til at kontroll av kommunene dreier seg om mer enn å telle kroner og øre. Det dreier seg også om å påse at kommunen leverer lovpålagte velferdstjenester. Politikken de folkevalgte vedtar skal settes ut i livet.

Artikkelen fortsetter under videoen:

- Korrupsjon er griskhet, sa Økokrims Gunnar Fjæra til NRK onsdag. Politiet mener mørketallene er store.

Rogndokken mener innbyggerne er taperne når internkontrollen svekkes.

– Jeg mener det er beklagelig, for fellesskapet taper på det. Det øker risikoen for at vi får den type hendelser, og det er med å svekke folks tillit til fellesskapet, sier han.

– Prioriterer ikke internkontroll

Rogndokken mener enkelte rådmenn ikke prioriterer å bruke penger på internkontroll.

– Det er noe vi registrerer, at det er et ønske om å redusere ressursbruken til revisjon og tilsyn. I denne settingen er det veldig uheldig.

– Men er det ikke politiets ansvar å avsløre korrupsjon?

– Det er først og fremst rådmannens ansvar, og der bør det nok ligge, sier han.

I et intervju med NRK i går medgikk Økokrim at de uansett ikke har kapasitet til å avdekke all korrupsjon i kommune-Norge. Politiet kommer først og fremst inn i bildet etter at media eller interne varslere allerede har slått alarm.

– Hvis vi skulle tatt all korrupsjon i Norge, så måtte vi hatt en svær styrke som på en eller annen måte var mer proaktive. Nå så venter vi mer eller mindre på tips eller at pressen skriver eller at det kommer opp til overflaten gjennom varslere, og vi er litt mer passive, sa Økokrims Gunnar Fjæra til NRK onsdag.

Lover å styrke Økokrim

Nå lover regjeringa å sørge for at Økokrim blir bedre rustet til å bekjempe korrupsjon i kommunene.

– Vi er nødt til å styrke innsatsen mot økonomisk kriminalitet, både ved å styrke Økokrim, men også ved at politidistriktene kan ta denne typen kriminalitet, sier statssekretær i Justisdepartementet, Astri Aas-Hansen, til NRK.

Les også: Krever mer penger til Økokrim

Også Sigrun Vågeng i Kommunesektorens organisasjon, KS, lover å se nærmere på hva mer kommunene selv kan gjøre for å motarbeide og avdekke korrupsjon.

– Det ser ut til at det arbeidet vi har gjort over tid må fortsette, sier hun.

Opphavsrett NRK © 2012

Nettsjef: Sindre Østgård

Ansvarlig redaktør: Hans-Tore Bjerkaas

Tips NRK

Kontakt NRK

Om NRK

Hjelp

Om personvern

Om foreldrekontroll

Vedlegg 4

NRK Trøndelag

04.01.2013

NAV-ansatt etterforskes for korrupsjon

– Det aller viktigste for Verran kommune nå er å beklage på det sterkeste at innbyggere i Verran ifølge påstandene har blitt møtt med anmodninger om gjenytelser, sier rådmann Jacob Almlid.

En ansatt ved det lokale NAV-kontoret i Verran kommune er under etterforskning for økonomiske overtredelser.

ESPEN HALVORSEN BJØRGAN OLE JOHAN RAMFJORD
espen.halvorsen.bjorgan@nrk.no ole.johan.ramfjord@nrk.no

Publisert 19.11.2012 17:13. Oppdatert 19.11.2012 18:31.

– Verran kommune har sett seg nødt til å anmelde en ansatt ved det lokale NAV-kontoret etter at personen ifølge påstander og dokumenter har bedt om gjenytelser for å levere tjenester til brukerne, sier Jacob Almlid, rådmann i Verran.

Startet med intern undersøkelse

Kommunen startet selv en intern undersøkelse i juni. Informasjonen som kom frem under denne førte til at de 20. august anmeldte saken.

– Det var såpass alvorlig at vi anmeldte saken, og personen er avskjediget fra sin stilling i Verran kommune. Men det er viktig å understreke at saken er under etterforskning, og at vedkommende ikke er dømt, sier Almlid.

Det skal være snakk om relativt beskjedne beløp, men kommunen ser likevel veldig alvorlig på dette.

– **Det er fullstendig uakseptabelt, og er et brudd på alle regler og rutiner vi har i Verran kommune.**

– Helt uforståelig

Den mistenktes advokat, Bertil Smalås, forteller at hans klient synes det er veldig belastende å bli anklaget og anmeldt for straffbare forhold.

– Når kommunen i tillegg innkaller til pressekonferanse for å offentliggjøre beskyldningene så blir dette temmelig voldsomt, sier han.

Han forstår heller ikke hvorfor kommunen velger å gå ut offentlig med en personalsak.

– Jeg kan vanskelig se for meg at dette er en straffesak, og hvorfor Verran kommune går ut med den slik som dette er helt uforståelig.

Flere økonomiske overtredelser

Saken har nå vært under etterforskning en stund, og den mistenkte har vært inne til avhør og avgitt sin forklaring.

– Vi fikk anmeldelsen i høst, og har allerede kommet godt i gang med etterforskningen, sier Thomas Nordberg, etterforskningsleder for Spesialenheten for politisaker.

Og det er ikke bare korrupsjon personen etterforskes for.

– Det er flere personer som har status som fornærmet i saken, og jeg vil også presisere at anmeldelsen ikke bare omfatter korrupsjon. Det er snakk om forskjellige økonomiske overtredelser, sier han.

Han kan også fortelle at dette skal ha foregått i løpet av de siste inneværende år, men av hensyn til den videre etterforskningen ønsker han ikke kommentere flere detaljer.

Kontrollerer kommunens rutiner

Det er ikke bare den mistenkte som er under lupen. Kommunen satte også i gang undersøkelser av sine egne rutiner etter at påstandene kom frem.

– Vi engasjerte i juli kommunens revisjon for å gjennomgå våre rutiner og systemer for å se om de har mangler, sier Almlid.

– Det aller viktigste for Verran kommune nå er å beklage på det sterkeste at innbyggere i Verran ifølge påstandene har blitt møtt med anmodninger om gjenytelser.

Opphavsrett NRK © 2012

Nettsjef: Sindre Østgård

Ansvarlig redaktør: Hans-Tore Bjerkaas

Tips NRK

Kontakt NRK

Om NRK

Hjelp

Om personvern

Om foreldrekontroll

Nordre Land kommune**OPPDRAAGSAVTALE MED INNLANDET REVISJON IKS
FOR 2014**

Sluttbehandles i:	Kontrollutvalget		
Behandling	Møtedato	Saksbehandler	Unntatt off.
Kontrollutvalget	16.09.13	Kjetil Solbrækken	Nei

Saksdokumenter:

1. Forslag til ny oppdragsavtale mellom kontrollutvalget og Innlandet Revisjon IKS
2. Selskapsavtale for Innlandet Revisjon IKS

Vedlagt:

Vedlegg 1
Nei

FORSLAG TIL VEDTAK:

Oppdragsavtale med Innlandet Revisjon IKS for 2014 godkjennes.

SAKSOPPLYSNINGER:**Bakgrunn/oppsummering:**

Kommunen inngår i et forpliktende samarbeid med 11 andre kommuner og Oppland Fylkeskommune om deltakelse i det interkommunale revisjonsselskapet Innlandet Revisjon IKS. Dette er regulert i en egen selskapsavtale, som bl.a. forplikter kommunene å kjøpe/bestille alle lovpålagte revisjonstjenester fra selskapet.

Kommunestyret har delegert til kontrollutvalget å inngå nærmere avtale med Innlandet Revisjon IKS om kjøp av revisjonstjenester. Denne avtalen er kalt "oppdragsavtale", og det er etablert praksis med årlig gjennomgang og justering. I tillegg til å regulere innhold og omfang av revisjonstjenestene det enkelte år, fungerer avtalen også som budsjettgrunnlag for kontrollutvalgets utgifter til revisjon det enkelte år.

Vedlagt følger forslag til oppdragsavtale for neste år.

Kort om ny avtale:

Sammenlignet med fjoråret er det kun foretatt gjennomgang/endringer i tabellen i avtalens pkt. 3 (økonomi/betaling for tjenester). Her kan nevnes:

- Omfang/antall timer er uendret fra fjoråret (totalt 960 timer).
- Timeprisene er økt i tråd med lønnsstigningen slik:
 - Regnskapsrevisjon: Timepris økt fra 790 til 820 (ca. 3,8 %)
 - Bestilte tjenester (forvaltningsrevisjon mv.): Gjennomsnittlig timepris økt fra 880 til 920 (ca. 4,5 %). Pris oppdragsansvarlig revisor økt fra 960 til 990 (ca. 3,1 %)

Generelt om oppdragsavtalen:

Oppdragsavtalen fungerer som et overordnet dokument i styringsdialogen mellom kontrollutvalget (oppdragsgiver/bestiller) og Innlandet Revisjon IKS (utfører), og skal bidra til å oppfylle kravet til kontrollutvalget om å føre tilsyn med at kommunen har en forsvarlig revisjonsordning og at revisjonsarbeidet er i tråd med lover, regler, faglige standarder mv. (jf. forskrift om kontrollutvalg § 4 og § 6). Oppdragsavtalen rulleres årlig.

Hva kan kontrollutvalget påvirke av pris/kostnader?

Det vises til avtalens pkt. 3 (økonomi/betaling for tjenester), og oversikt over tjenester og priser.

- Tjenester: Alle tjenester som er listet opp representerer lovpålagte oppgaver med unntak av følgende linjer:
 - Linje 4 – Veiledning og bistand (en del av arbeidet med regnskapsrevisjon)
 - Linje 5 – Bestilte mindre undersøkelser
- Timeforbruk - regnskapsrevisjon: Revisor avgjør dette. Med unntak av linje 4 (veiledning og bistand), har kontrollutvalget lite/ingen påvirkningskraft.
- Timeforbruk – forvaltningsrevisjon og selskapskontroll: Kontrollutvalget påvirker dette, og legger frem ønsket ramme for kommunestyret. Større endringer i kontrollutvalgenes budsjetter på området vil påvirke selskapet mht. bemanning. Selskapet må m.a.o. tilpasse bemanningen etter etterspørselen.
- Timepris: Fastsettes av representantskapet i selskapet. Kontrollutvalget har ingen direkte påvirkning på dette.

Pga. monopolsituasjonen har kontrollutvalget i oppdragsavtalen krevd at selskapet gjennomfører en årlig sammenligning/”benchmarking” av revisjonskostnader med andre kommuner. Resultatet fra sammenligningen presenteres for kontrollutvalget i egen sak.

Vedlegg
SAK 29/13

OPPDRAAGSAVTALE

MELLOM

KONTROLLUTVALGET
I NORDRE LAND KOMMUNE

OG

INNLANDET REVISJON IKS

2014

1 GENERELT

Kommunen ivaretar sine lovpålagte revisjonstjenester ved deltakelse i selskapet Innlandet Revisjon IKS. Innlandet Revisjon IKS skal yte eierkommunene revisjon i egenregi til selvkost. Det skal inngås oppdragsavtaler mellom oppdragsgiver og selskapets daglige leder.

Kommunestyret har delegert til kontrollutvalget å inngå oppdragsavtale med selskapet.

Kontrollutvalget og Innlandet Revisjon IKS har felles mål at revisjonstjenestene skal være til konkurransedyktig pris og kvalitet. Innlandet Revisjon IKS har en uttalt strategi å være kompetent og kundeorientert. Oppdragsansvarlig revisor for både regnskaps- og forvaltningsrevisjon skal oppfylle kravene til utdanning og praksis. Revisjonsteamene skal ha tilfredsstillende kompetanse og være uavhengige.

Regnskapsrevisjon og forvaltningsrevisjon skal gjennomføres i henhold til lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk. Forvaltningsrevisjon skal gjennomføres i henhold til standard for forvaltningsrevisjon, RSK 001. Revisor skal rapportere resultatene av sin revisjon og kontroll til kontrollutvalget jf. pkt. 4.

Innlandet Revisjon IKS skal delta i landsomfattende prissammenligning, benchmarking. Kontrollutvalget skal orienteres om resultatet av prissammenligningen.

Utvalgets ansvar for tilsyn med revisjonen ivaretas gjennom oppfølging av oppdragsavtalen med vedlegg. Oppdragsavtalen med vedlegg fokuserer på kvalitet og kostnad. Med kvalitet menes blant annet revisors kvalifikasjoner og faglig utførelse samt kommunikasjon mellom revisor og kontrollutvalg.

2 KONTRAKTSPERIODEN

Oppdragsavtalen inngås for perioden **01.01.14 – 31.12.14**.

Oppdragsavtalen for 2015 forhandles høsten 2014.

3 ØKONOMI – BETALING FOR TJENESTER

Nedenfor følger oversikt over aktuelle tjenester med tilhørende stipulert tidsbruk og budsjett:

Avtalen forutsetter følgende timesatser for 2014 med forbehold om godkjenning i representantskapet:

- Regnskapsrevisjon kr 820
- Forvaltningsrevisjon, gjennomsnitt kr 920
 - Forvaltningsrevisjon revisor kr. 820
 - Forvaltningsrevisjon oppdragsansvarlig kr 990

I oppdragsavtalen sette bestilte mindre undersøkelser, forvaltningsrevisjon og selskapskontroll opp på bakgrunn av gjennomsnitt pris, mens avregningene gjøres på grunnlag av benyttet kompetanse.

Tjeneste	Timer	Timepris	Kroner
Regnskapsrevisjon			
Revisjon av kommunens			
1 årsregnskap	445	820	364900
2 Attestasjoner og revisjonsuttalelser	110	820	90200
3 Revisjon av overformynderiet	0	820	0
4 Veiledning/bistand	30	820	24600
SUM 1-5	585	820	479700
Bestilte revisjonstjenester			
5 Bestilte mindre undersøkesler	25	920	23000
6 Forvaltningsrevisjon	300	920	276000
7 Selskapskontroll	0	920	0
SUM	325	920	299000
Annet			
8 Møter i kontrollutvalg og kommunestyre	50	920	46000
SUM	960		824 700

Kommentarer:

- Tjenestene på linje 1-4 og 8 gjennomføres uten nærmere avtale.
- Tjenestene på linje 5-7 utføres etter særskilt bestilling av kontrollutvalget.
- Det avtales a-konto fakturering hvert tertial.
- Årsavregning sendes kommunen/fylkeskommunen med kopi til kontrollutvalget innen 31. januar påfølgende år.
- Det er knyttet forutsetninger til stipulert tid innenfor revisjon av tjeneste 1 (revisjon av årsregnskapet) og tjeneste 2 (attestasjoner/revisjonsuttalelser):
 - Revisjon av årsregnskapet: Det forutsettes at årsregnskapet avlegges innen 15/2 og årsberetningen innen 31/3 i samsvar med bokføringsloven, kommuneloven og forskrift om årsregnskap og årsberetning. Sammen med årsregnskapet skal det framlegges underbyggende dokumentasjon som bekrefter kommunens balansetall samt avstemminger av balansen og de sammenhenger som ellers forventes å være i regnskapet. Videre skal Kontrolloppstilling over innberettede og registrerte beløp foreligge.

- Attestasjoner/revisjonsuttalelser vedrørende kommunens momskompensasjonskrav, spillemiddelregnskaper m.m. forutsettes framlagt for revisor minimum 14 dager før innsendingsfristen. Det skal legges fram nødvendig dokumentasjon i form av talloppsett, regnskapsmateriale og eksempelvis tilsagn, ferdigattester etc. for at revisor skal kunne utføre jobben på en effektiv måte.

3 Dialog mellom revisjonen og kontrollutvalget

Formålet med dialogen mellom revisjonen og kontrollutvalget er at kontrollutvalget får en betryggende sikkerhet for at kommunen har en forsvarlig revisjonsordning.

Innenfor regnskapsrevisjonen skal revisor søke å sikre at kontrollutvalget får en god forståelse av revisjonsmandatet, planlagte og gjennomførte revisjonshandlinger.

Innenfor bestilte revisjons tjenester skal revisor søke å sikre at kontrollutvalget og revisjonen har en lik forventinger til tjenesten, herunder lik forståelse av formålet med, rammene for og forventa nytte av bestillingen. Forvaltningsrevisjonsprosjektene skal gjennomføres i henhold til standard for forvaltningsrevisjon med tilhørende veileder. Revisjonen skal informere om vesentlige endringer i premissene for bestillingene.

Kontrollutvalget utferdiger skriftlige bestillinger til bestilte revisjonstjenester.

4 RAPPORTERING

4.1 Formålet med rapporteringen

Revisjonens rapportering til kontrollutvalget skal sikre at kontrollutvalget får tilstrekkelig informasjon for å kunne påse at;

- Kommunens eller fylkeskommunens regnskaper blir revidert på en betryggende måte
- Det føres kontroll med at den økonomiske forvaltningen foregår i samsvar med gjeldende bestemmelser og vedtak
- Det blir gjennomført systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets eller fylkestingets vedtak og forutsetninger (forvaltningsrevisjon)
- Det føres kontroll med forvaltningen av kommunens eller fylkeskommunens interesser i selskaper m.m. (selskapskontroll)

4.2 Rapportering av revisjonsordningen

Oppdragsansvarlig revisor skal årlig rapportere at han/hun oppfylle krav til uavhengighet.

Innlandet Revisjon IKS skal rapportere til kontrollutvalget at

- Nytilsatte revisorer oppfyller kravet til vandel
- Nye oppdragsansvarlige revisorer oppfyller kravet til utdanning og praksis

4.3 Rapportering av regnskapsrevisjonen

Formålet med rapporteringen er å gi kontrollutvalget en løpende orientering om revisjonsarbeidet som gir dem et tilstrekkelig grunnlag til å vurdere at regnskapet blir revidert på en betryggende måte.

Oppdragsansvarlig revisor for kommunens årsregnskap rapporterer sitt arbeid årlig til kontrollutvalget slik (minimumskrav):

- Plan/revisjonsstrategi (høst)
- Statusrapport (vinter)
- Årsavslutning (vår)

Krav og forventninger til innholdet i rapporteringen av regnskapsrevisjonen er utdypet i vedlegg 1.

4.4 Rapportering av bestilte tjenester

Formålet med rapportering av tilleggstjenester, forvaltningsrevisjonsprosjekter og selskapskontroller er å sikre at kontrollutvalget:

- Får levert de prosjektene som er bestilt
- Prosjektene er i henhold til bestilling
- Gjennomføring og rapportering skjer i henhold til kommunal revisjonsskikk og etablert og anerkjente standarder på området

Rapportering gjøres hovedsakelig muntlig etter behov i revisjonsprosessen og med skriftlig sluttrapportering med muntlig orientering. Forvaltningsrevisjonsprosjekter skal gjennomføres og rapporteres i henhold til standard for forvaltningsrevisjon RSK 001.

4.5 Økonomirapportering

Innlandet Revisjon IKS rapporterer til kontrollutvalget 1. og 2. tertial (30/4 og 31/8), i tillegg til en årsrapport (31/12).

Rapporteringen gjøres på samme nivå som oppdragsavtalen og oversendes kontrollutvalget senest en måned etter utløp av rapporteringsperioden. Tertialrapporteringene skal begrunne eventuelle vesentlige avvik mellom budsjett og prognose.

Uavhengig av tertialrapporteringen skal Innlandet Revisjon IKS løpende informere kontrollutvalget om forventede vesentlige avvik fra oppdragsavtalen.

6 ANDRE FORHOLD

Kommunen skal vederlagsfritt stille hensiktsmessig kontorplass og utstyr til disposisjon samt tilgang til nødvendig data.

Innlandet Revisjon IKS skal være medlem av NKRF og er derfor underlagt foreningsbasert kvalitetskontroll. Innlandet Revisjon IKS skal orientere kontrollutvalget om resultatene av kvalitetskontrollene.

Kontrollutvalget og sekretær skal ta eventuell kritikk av revisor eller revisjonen opp med Innlandet Revisjon IKS.

7 VEDLEGG TIL AVTALEN

Avtalen har følgende vedlegg:

- Vedlegg 1: Regnskapsrevisjon: Tjenesteleveranser - forventninger og krav

_____2013

Birgit Felde Sevaldrud
Kontrollutvalgsleder

Nordre Land kommune

Björg Hagen
Daglig leder

Innlandet Revisjon IKS

REGNSKAPSREVISJON

1. REVISJON AV KOMMUNENS ÅRSREGNSKAP

1.1 BESKRIVELSE AV TJENESTER OG LEVERANSER

- Revisjon av regnskapet er en lovpålagt oppgave.
- Revisjonsmandatet er definert ut fra lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk (rettslig standard).
- Utførelse av revisjon etter god kommunal revisjonsskikk er basert på revisors metodikk og skjønn.
- Kapittel 2 i Forskrift om revisjon beskriver revisjonsplikten, revisjonens innhold, revisors plikter og revisjonsberetningen.

REGNSKAPSREVISJONS – PROSESS - oppgaver, aktiviteter og leveranser av revisor

Fase	Planlegging	Kontroll	Konklusjon og rapportering
Oppgave	<ul style="list-style-type: none">• Planlegge revisjonen	<ul style="list-style-type: none">• Gjennomføre planlagt revisjon	<ul style="list-style-type: none">• Avslutte revisjonsarbeidet
Aktivitet	<ul style="list-style-type: none">• Vurdering av uavhengighet• Utarbeidelse av revisjonsplan• Kartlegging av intern kontroll• Spesifikk vesentligh.vurdering• Utarb. av revisjonsprogram	<ul style="list-style-type: none">• Gjennomføre revisjonshandlinger ihht. program• Foreløpige konklusjoner• Tilpassede rev.handlinger	<ul style="list-style-type: none">• Avsluttende analytisk kontroll• Totalkonklusjon• Skrive revisjonsberegning
Leveranse	<ul style="list-style-type: none">• Erklæring mht. uavhengighet• Presentasjon av revisjonsplan	<ul style="list-style-type: none">• Løpende statusrapportering• Obl. rapportering (nummerert brev, innberetning om misligheter)	<ul style="list-style-type: none">• Revisjonsberetning• Rapportering/oppsummering• Deltakelse i kommunestyret

1.2 KRAV OG FORVENTNINGER TIL REVISOR OG REVISJONEN

Formålet med dialogen mellom revisjonen og kontrollutvalget er at kontrollutvalget får en betryggende sikkerhet for at kommunen har en forsvarlig revisjonsordning.

LEVERANSE	HVORDAN	NÅR
Erklæring om uavhengighet	<ul style="list-style-type: none"> Eget skjema i underskrevet stand 	<ul style="list-style-type: none"> Innen 01.09.
Revisjonsstrategi	<ul style="list-style-type: none"> Formål/resultatkrav: Kontrollutvalget får tilstrekkelig informasjon til å vurdere at revisjonen av kommunens årsregnskap er lagt opp på en betryggende måte. Hovedtrekkene i overordnet revisjonsstrategi legges frem for kontrollutvalget. Hovedtrekkene er overordnet beskrivelse og vurdering av: <ul style="list-style-type: none"> Inndeling av kommunen i revisjonsområder Risiko- og vesentlighetsvurderinger Metodikk og angrepsvinkel Risikofaktorer til oppfølging Vesentlige endringer i aktuelle regelverk og hvordan dette evt. påvirker revisjonsarbeidet. Grensedragning mellom regnskapsrevisjon og forvaltningsrevisjon innenfor følgende områder: <ul style="list-style-type: none"> Intern kontroll Etterlevelse av sentrale lover/regler (eks. lov om off. anskaffelser) Etterlevelse av sentrale interne retningslinjer (eks. delegeringsreglement, finansforvaltningsreglement mv.) Oppfølging av politiske vedtak Strukturert orientering med muligheter for dialog med kontrollutvalget. 	<ul style="list-style-type: none"> Innen 01.09.

<p>Løpende statusrapportering til kontrollutvalget</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Formål/resultatkrav: Kontrollutvalget får tilstrekkelig informasjon til å vurdere at revisjonen av kommunens årsregnskap gjennomføres på en betryggende måte. • Statusrapporteringen bør omfatte: <ul style="list-style-type: none"> ➤ Vesentlige revisjonsaktiviteter og resultatet av disse, herunder status i «Risikofaktorer til oppfølging» ➤ Revisjon av internkontrollen, herunder kartlegging, testing og vurdering av rutiner og prosesser ➤ Oppfølging av evt. nummerert brev ➤ Eventuelle endringer i revisjonsplan/-strategi, herunder endring i risikoforhold ➤ Fremdrift i revisjonsarbeidet ➤ Informasjon om kommunikasjon mellom revisor og kommunen 	<ul style="list-style-type: none"> • Statusrapport i "kontrollfasen", dvs. i tidsrommet oktober-april.
<p>Obligatorisk rapportering</p> <ul style="list-style-type: none"> • nummererte brev • innberetning om misligheter 	<ul style="list-style-type: none"> • Skriftlig rapportering til kontrollutvalget med kopi til rådmannen, jf. forskrift om revisjon § 5. • Avdekkede feil og mangler med regnskap og rutiner skal søkes avklart med rådmann uten ugrunnet opphold. 	<ul style="list-style-type: none"> • Løpende oversending av brev til sekretær som legger frem brevet i påfølgende møte.
<p>Revisjonsberetning</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sendes kommunestyret med kopi til kontrollutvalget. 	<p>Jf. forskrift.</p>
<p>Årsavslutningsbrev til rådmannen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Formål: Forbedre dokumentasjon og dialog med administrasjonen etter hvert revisjonsår. • Sendes fortrinnsvis ut samtidig med revisjonsberetningen med kopi til kontrollutvalget. 	
<p>Rapportering / oppsummering etter årsavslutningen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Formål/resultatkrav: Kontrollutvalget får tilstrekkelig informasjon til å vurdere at revisjonen av kommunens årsregnskap er gjennomført på en betryggende måte. • Presentasjon av revisjonsberetningen og totalkonklusjon. 	<ul style="list-style-type: none"> • Under behandling av årsregnskapet i kontrollutvalgets møte

	<ul style="list-style-type: none"> • Sluttrapporteringen skal omfatte: <ul style="list-style-type: none"> ➤ Hovedtrekkene i gjennomførte revisjonsaktiviteter og resultatet av disse ➤ Hovedtrekkene i revisjon av internkontrollen ➤ Status for risikofaktorer til oppfølging jf. revisjonsplanen ➤ Oppfølging av nummerert brev ➤ Eventuelle vesentlige endringer i revisjonsplanen ➤ Orientering om kommunikasjon mellom revisor og kommunen 	
Deltakelse i kommunestyret og fylkesting	<ul style="list-style-type: none"> • Stiller seg til disposisjon for å svare på spørsmål eventuelt orientere. 	<ul style="list-style-type: none"> • I kommunestyret/ fylkesting

3.0 ANDRE REGNSKAPSREVISJONSTJENESTER

3.1 KRAV OG FORVENTINGER TIL REVISOR OG REVISJONEN

LEVERANSE	HVORDAN	NÅR
Terminoppgave for momskompensasjon (6 stk årlig)	<ul style="list-style-type: none"> • Avgi revisjonsuttalelse etter ISA 805 og sende inn. • Kopi av revisjonsuttalelsen sendes til rådmannen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Innen fastsatte frister (10.02, 10.04, 10.06, 20.08, 10.10 og 10.12)
KOSTRA-rapportering (4 stk årlig)	<ul style="list-style-type: none"> • Dersom det foretas konvertering fra regnskapet til KOSTRA-rapporten 	<ul style="list-style-type: none"> • Innen fastsatt frist
Spillemiddel-regnskap	<ul style="list-style-type: none"> • Revisjonsuttalelse etter ISRS 4400 • Revisjonsuttalelsen sendes tilskudds utbetaler med kopi til rådmannen 	<ul style="list-style-type: none"> • Innen fastsatt frist
Andre revisjonsuttalelser / særattestasjoner	<ul style="list-style-type: none"> • Revisjonsuttalelse etter ISRS 4400 • Kopi av revisjonsuttalelsen sendes til rådmannen 	<ul style="list-style-type: none"> • Innen fastsatt frist
Revisjon av beboer- og pasient regnskap	<ul style="list-style-type: none"> • Revisjonsberetning sendes kommunen/fylkeskommunen med kopi til kontrollutvalget 	<ul style="list-style-type: none"> • Sammen med annen status-rapportering
Veiledning og bistand	<ul style="list-style-type: none"> • Kort gjennomgang av gjennomførte vesentlige veiledningsoppgaver 	<ul style="list-style-type: none"> • Sammen med annen status-rapportering

Nordre Land kommune

KONTROLLUTVALGETS BUDSJETT FOR 2014

Sluttbehandles i:	Kontrollutvalget		
Behandling	Møtedato	Saksbehandler	Unntatt off.
Kontrollutvalget	16.09.13	Kjetil Solbrækken	Nei

Saksdokumenter:

1. Oppdragsavtale med Innlandet Revisjon IKS for 2014
2. Forskrift om kontrollutvalg

Vedlagt:

Ja (se vedlegg egen sak)
Nei

FORSLAG TIL VEDTAK:

INNSTILLING TIL KOMMUNESTYRET:

Budsjett for kontroll og revisjon (ansvar 11121, tjeneste 1100), fastsettes med en økonomisk ramme på kr. 1 082 000 med følgende fordeling:

	Konto	Beløp
10500	Trekkpliktig godtgjørelse	
10800	Fast godtgjørelse	20 000
10801	Møtegodtgjørelse	10 000
10802	Tapt arb.fortjeneste	17 000
10990	Arb.giveravgift	6 000
11001	Aviser/tidsskrifter/faglitteratur	9 000
11151	Beverting møter	3 000
11501	Opplæring/kurs	20 000
11600	Kjøregodtgjørelse	2 000
13709	Kjøp av tjenester fra private (kjøp av sekretærtjenester)	170 000
13750	Kjøp av tjenester fra interkommunalt selskap (Innlandet Revisjon IKS)	825 000
14290	Momskompensasjon (utgift)	42 000
17290	Momskompensasjon (inntekt)	- 42 000
	Totalt	1 082 000

SAKSOPPLYSNINGER:

Spesielle regler om budsjettbehandlingen i kontrollutvalget:

Bakgrunn for saken er særbestemmelser om behandlingen av kontrollutvalgets budsjett, jf. § 18 i forskrift om kontrollutvalg:

”Kontrollutvalget utarbeider forslag til budsjett for kontroll- og tilsynsarbeidet i kommunen eller fylkeskommunen. Kontrollutvalgets forslag til budsjettramme for kontroll- og revisjonsarbeidet skal følge formannskapetets innstilling til kommunestyret eller fylkestinget.”

Med bakgrunn i lovverket utformes kontrollutvalgets vedtak som en innstilling til kommunestyret. I praksis oversendes innstillingen til rådmannen som innarbeider dette i sitt forslag til samlet budsjett for kommunen som legges frem for formannskapet senere i høst. Kontrollutvalgets budsjettforslag blir da en del av formannskapetets innstilling til kommunestyret. Informasjon om kontrollutvalgets forslag til egen budsjettramme skal videre legges ved formannskapetets innstilling til kommunestyret, jf. forskrift om kontrollutvalg.

God praksis tilsier at kommunestyret får kontrollutvalgets budsjett til særskilt behandling dersom formannskapet foreslår en lavere budsjettramme for kontrollutvalget enn kontrollutvalgets eget forslag. Bakgrunnen for dette er at en eventuell reduksjon av kontrollutvalgets budsjett, foretatt av rådmannen og/eller formannskapet (som begge er underlagt tilsyn av kontrollutvalget), skal bli realitetsbehandlet av kommunestyret.

Budsjettforslag:

Nedenfor følger budsjettforslag for neste år. For sammenligningens skyld er årets budsjett og regnskapstall fra de foregående årene tatt med i oppstillingen.

	Konto	BUDSJETT 2014	Budsjett 2013	Regnskap 2012	Regnskap 2011	Regnskap 2010
10500	Trekkpliktig godtgjørelse			300		
10800	Fast godtgjørelse	20 000	20 000	15 412	19 652	18 900
10801	Møtegodtgjørelse	10 000	7 000	10 950	5 100	8 100
10802	Tapt arb.fortjeneste	17 000	15 000	15 503	6 248	16 950
10990	Arb.giveravgift	6 000	6 000	5 945	4 371	6 157
11000	Kontormateriell og rekvisita	0	0	297	0	381
11001	Aviser/tidsskrifter/faglitteratur	9 000	6 000	9 500	5 560	0
11151	Beverting møter	3 000	3 000	3 210	2 890	3 658
11205	Tjenestefrikjøp	0	20 000		11 126	
11301	Telefon	0	0		0	349
11501	Opplæring/kurs	20 000	20 000	18 600	23 300	0
11600	Kjøregodtgjørelse	2 000	3 000	2 276	635	2 663
11704	Ikke oppg.pl. reiseutgifter	0	0			60
12002	IT, programmer, utstyr			3 341		
13709	Kjøp av tjenester fra private (kjøp av sekretærtjenester)	170 000	160 000	184 866	186 525	133 274
13709	Kjøp av andre tjenester fra private	0	0	12 762	2 250	0
13750	Kjøp av tjenester fra interkommunalt selskap (Innlandet Revisjon IKS)	825 000	791 000	589 462	665 483	596 940
14290	Momskompensasjon (utgift)	42 000	40 000	57 316	42 051	33 319
17290	Momskompensasjon (inntekt)	- 42 000	- 40 000	- 57 316	-42 051	-33 319
	Totalt	1 082 000	1 051 000	872 485	930 340	787 432

Kommentarer til budsjettpostene:

- **Fast godtgjørelse:** Kontrollutvalgets leder gis en godtgjøring på 3 % av ordførerens godtgjøring,- i tillegg til vanlig møtegodtgjøring. Dette utgjør ca. 20 000.
- **Godtgjørelse folkevalgte:** Medlemmene har kr. 350 i møtegodtgjørelse pr. møte. Normalt møteaktivitet er 5-6 møter i året. Det budsjetteres med 7 møter slik at man har litt handlingsrom. 5 medlemmer gir kr. 1 750 pr møte, dvs. ca. kr. 10 000 totalt.
- **Tapt arb.fortjeneste:** Erfaringstall fra siste år er lagt til grunn for budsjetteringen.
- **Arbeidsgiveravgift:** 14,1 % av møtegodtgjørelse.
- **Faglitteratur / abonnement:** Abonnement på fagtidsskriftet "Kommunerevisoren" (5* 350,-) til alle + abonnement på Kommunal Rapport.
- **Beverting:** Enkel møteservering på hvert møte. Regnskapsført utgift tidligere år er lagt til grunn for budsjetteringen.
- **Tjenestefrikjøp:** Refusjon til arbeidsgivere i f.m. arbeidstakers deltakelse i kontrollutvalgsmøter. Føres enten som tapt arbeidsfortjeneste eller tjenestefrikjøp, avhengig av hvilke type krav som fremmes.
- **Kurs:** Det er budsjettert med at inntil tre medlemmer av kontrollutvalget kan delta på den årlige "Kontrollutvalgskonferansen" i regi av Norges Kommunerevisorforbund. Pris pr. person er ca 6500, dvs. ca 20 000 totalt.
- **Skyssgodtgjøring:**
Dette gjelder kjøregodtgjørelse til/fra møter for kontrollutvalgets medlemmer. I tillegg kommer kjøregodtgjørelse i forbindelse med eventuelle kurs.
- **Kjøp av tjenester fra andre (sekretærtjenester):**
Kommunene i Gjøvik- og Hadelandsregionen (8 kommuner) har inngått en felles avtale om kjøp av sekretærtjenester for perioden 2011-2014. Kostnader til sekretær er i stor grad knyttet opp til utvalgets aktivitet (antall møter, antall saker) og behov for saksbehandling.

Budsjettert beløp er basert på erfaringer tidligere år og et lite påslag for prisøkning.
- **Kjøp av tjenester fra interkommunalt selskap (Innlandet Revisjon IKS):**
Kontrollutvalget er delegert myndighet fra kommunestyret til å inngå avtale om kjøp av tjenester fra Innlandet Revisjon IKS. Det vises til inngått oppdragsavtale for 2014 der det er stipulert bruk av 960 timer (samme som i 2012 og 2013). Dette utgjør ca. 825 000 kroner. Timepris på tjenester fra Innlandet Revisjon IKS for neste år er økt med ca. 4% sammenlignet med dagens avtale.
- **Merverdiavgift:**
Merverdiavgift regnskapsføres både som en utgift og en inntekt og får derfor ingen virkning. Mva-pliktig tjeneste (kjøp av sekretærtjenester) er derfor budsjettert eksklusiv mva. Fakturering fra Innlandet Revisjon IKS utløser ikke beregning av mva.

Nordre Land kommune**SAMMENLIGNING ("BENCHMARK") AV KOMMUNENS
REVISJONSKOSTNADER MED ANDRE KOMMUNER**

Sluttbehandles i:	Kontrollutvalget		
Behandling	Møtedato	Saksbehandler	Unntatt off.
Kontrollutvalget	16.09.13	Kjetil Solbrækken	Nei

Saksdokumenter:
(ingen)

Vedlagt:

FORSLAG TIL VEDTAK:

1. Sammenligning av kommunens revisjonskostnad for 2012 med andre kommuner tas til orientering.
2. Kontrollutvalget har merket seg at:
 -
 -

SAKSOPPLYSNINGER:

Saken er en oppfølging av inngått oppdragsavtale mellom kontrollutvalget og Innlandet Revisjon IKS, der det bl.a. er avtalt at det skal gjennomføres årlig sammenligning ("benchmarking") av kommunens revisjonskostnader mot andre kommuner. Det vises her til avtales pkt. 1 som sier følgende:

"Innlandet Revisjon IKS skal delta i landsomfattende prissammenligning, benchmarking. Kontrollutvalget skal orienteres om resultatet av prissammenligningen."

I tråd med etablert praksis er Innlandet Revisjon IKS v/daglig leder invitert til å presentere tallmaterialet, og kommenterer forskjeller mellom kommuner mv.

Kort om sammenligningen:

På oppfordring fra Norges Kommunerevisorforbund (NKRF) oppgir en rekke revisjonsdistrikter kostnadene knyttet til revisjon av "sine" kommuner. NKRF lager nøkkeltall for hver kommune (utgifter til revisjon i forhold til kommunens driftsinntekter) og distribuerer disse tilbake til revisjonsdistriktene for eventuell videre analyse mv.

Sammenligningen har størst relevans for kommunenes kostnader til regnskapsrevisjonen, dvs. kostnader knyttet til bekreftelse av regnskapet (revisjonsberetningen). Dette skyldes at alle revisjonsdistriktene og revisorene har samme krav til gjennomføring og dokumentasjon av jobben. Det må forventes at betydelige forskjeller mellom kommuner på samme størrelse forklares, eller sannsynliggjøres for denne tjenesten.

Omfang av forvaltningsrevisjon vil variere fra år til år, og sammenligning mellom kommuner viser store avvik det enkelte år. På dette området er det mest aktuelt og å se på nivået i egen kommune over tid (trend).

Nordre Land kommune**ORIENTERING OM TILSYNSRAPPORT –
LEGEMIDDELHÅNDTERING MV. I NORDRE LAND KOMMUNE
(HELSETILSYNET, MAI 2013)**

Sluttbehandles i:	Kontrollutvalget		
Behandling	Møtedato	Saksbehandler	Unntatt off.
Kontrollutvalget	06.09.13	Kjetil Solbrækken	Nei

Saksdokumenter:

1. Rapport fra tilsyn med legemiddelhåndtering, forebygging og behandling av underernæring til eldre hjemmeboende pasienter i hjemmetjenesten i Nordre Land kommune (Helsetilsynet, 21/5-13)

Vedlagt:
Vedlegg 1**FORSLAG TIL VEDTAK:**

1. Rapport fra tilsyn med legemiddelhåndtering, forebygging og behandling av underernærte eldre hjemmeboende pasienter i hjemmetjenesten i Nordre Land kommune, tas til orientering.
2.

SAKSOPPLYSNINGER:**Bakgrunn/oppsummering:**

Kontrollutvalget gjennomførte høsten 2012 en forundersøkelse rettet mot temaet ”medisinhåndtering”. Forundersøkelsen var en del av kontrollutvalgets oppfølging av sin *Plan for forvaltningsrevisjon 2012-*

2015. Forundersøkelsen ble behandlet i kontrollutvalgets møte 3/12-12 som sak 44/2012. Det ble fattet slikt vedtak:

- 1. Med bakgrunn i at Fylkesmannen har varslet tilsyn med legemiddelhåndteringen i hjemmetjenesten i januar 2013, vil kontrollutvalget avvente nærmere planlegging av et eventuelt revisjonsprosjekt på området.*
- 2. Kontrollutvalget ber rådmannen om å få en presentasjon av tilsynsrapporten fra Fylkesmannen når den foreligger, sammen med kommunens svar til rapporten.*
- 3. Kontrollutvalget har i forbindelse med forundersøkelsen gått gjennom avviksrapporteringen i halvårsrapporten for 2012 og har notert seg følgende momenter til senere oppfølging:*
 - Rapportering av antall avvik og differensiering av alvorsgrad.*
 - Fastsettelse av måltall for antall avvik.*

Rådmannen er invitert til saken for å orientere om hovedtrekkene i tilsynsrapporten og gjennomførte og planlagte tiltak for å rette opp rapporterte avvik.

Helsetilsynets rapport følger vedlagt (se vedlegg 1). Tilsynet satte fokus på legemiddelhåndtering og oppfølging av ernæringsproblematikk hos hjemmeboende. I rapporten fremgår følgende konstaterte avvik:

- 1. Kommunen sikrer ikke at nødvendig og relevant informasjon om istandgjøring og utdeling av legemidler dokumenteres.*
- 2. Ernæringsmessig risiko blir ikke identifisert og dokumentert for alle pasienter som kan ha behov for oppfølging.*
- 3. Journalen er ikke uformet å en slik måte at det til en hver tid er mulig å vite hva som er gjort og av hvem, og eventuelt hva som er planlagt for den videre tjenesteytingen.*

VEDLEGG

Rapport fra tilsyn med legemiddelhåndtering, forebygging og behandling av underernæring til eldre hjemmeboende pasienter i hjemmetjenesten i Nordre Land kommune 2013

Virksomhetens adresse: 2882 Dokka
Tidsrom for tilsynet: 13.09.2012 – 21.05.2013

22.05.2013

Fylkesmannen i Oppland

Sammendrag

1. Innledning

2. Beskrivelse av virksomheten - spesielle forhold

3. Gjennomføring

4. Hva tilsynet omfattet

5. Funn

6. Vurdering av virksomhetens styringssystem

7. Regelverk

8. Dokumentunderlag

9. Deltakere ved tilsynet

Sammendrag

Denne rapporten beskriver de avvik og merknader som ble påpekt innen de reviderte områdene. Systemrevisjonen omfattet følgende områder:

- Om Nordre Land kommune sikrer forsvarlig legemiddelhåndtering og oppfølging av ernæringsproblematikk hos pasienter i hjemmesykepleien.

Fokus for tilsynet har vært ledelse, organisering og styring, forbedringsarbeide og tilstrekkelig kompetanse knyttet til legemiddelhåndtering og ernæring i hjemmesykepleien.

Det enkelte helsepersonells plikt til faglig forsvarlig yrkesutøvelse er ikke et selvstendig tema for tilsynet. Det faglige skjønnet knyttet til behandlingen av den enkelte pasient er derfor ikke vurdert.

Under tilsynet ble det gjort funn som la grunnlag for å konstatere 3 avvik. Det ble ikke gitt merknad.

Avvik 1:

Kommunen sikrer ikke at nødvendig og relevant informasjon om istandgjøring og utdeling av legemidler dokumenteres.

Avvik 2:

Ernæringsmessig risiko blir ikke identifisert og dokumentert for alle pasienter som kan ha behov for oppfølging.

Avvik 3:

Journalen er ikke utformet på en slik måte at det til enhver tid er mulig å vite hva som er gjort og av hvem, og eventuelt hva som er planlagt for den videre tjenesteytingen.

Dato: 21. mai 2013

Jens Christian Bechensten
revisjonsleder

Jens Fløtre
revisor

1. Innledning

Rapporten er utarbeidet etter systemrevisjon ved hjemmetjenesten i Nordre land kommune i perioden 13.09.2012 – 21.05.2013. Revisjonen inngår som en del av Fylkesmannens planlagte tilsynsvirksomhet i inneværende år.

Fylkesmannen er gitt myndighet til å føre tilsyn med alt helsevesen og alt helsepersonell i fylket etter lov om statlig tilsyn med helsetjenesten § 2.

Formålet med systemrevisjonen er å vurdere om virksomheten ivaretar ulike krav i lovgivningen gjennom sin internkontroll. Revisjonen omfattet undersøkelse om:

- hvilke tiltak virksomheten har for å avdekke, rette opp og forebygge overtredelse av lovgivningen innenfor de tema tilsynet omfatter
- tiltakene følges opp i praksis og om nødvendig korrigeres
- tiltakene er tilstrekkelige for å sikre at lovgivningen overholdes

En systemrevisjon gjennomføres ved granskning av dokumenter, ved intervjuer og andre undersøkelser.

Rapporten omhandler avvik og merknader som er avdekket under revisjonen og gir derfor ingen fullstendig tilstandsvurdering av virksomhetens arbeid innenfor de områder tilsynet omfattet.

- **Avvik** er mangel på oppfyllelse av krav gitt i eller i medhold av lov eller forskrift
- **Merknad** er forhold som ikke er i strid med krav fastsatt i eller i medhold av lov eller forskrift, men der tilsynsmyndigheten finner grunn til å påpeke mulighet for forbedring

2. Beskrivelse av virksomheten - spesielle forhold

Nordre Land kommune ligger i Vestoppland og har om lag 6.800 innbyggere. LandsByen Dokka er kommunesenter.

Hjemmetjenesten er delt i to avdelinger med baser i Dokka og Torpa.

3. Gjennomføring

Systemrevisjonen omfattet følgende aktiviteter:

Revisjonsvarsel ble utsendt 13.09.2012. Oversikt over dokumenter virksomheten har oversendt i forbindelse med tilsynet er gitt i kapitlet Dokumentunderlag.

Åpningsmøte ble avholdt 22.01. 2013.

Intervjuer

10 personer ble intervjuet.

Oversikt over dokumentasjon som ble gjennomgått under revisjonsbesøket er gitt i kapitlet Dokumentunderlag.

Det ble gjennomført befarings ved medisinerrom.

Sluttmøte ble avholdt 23.01.2013.

4. Hva tilsynet omfattet

Tema for tilsynet er hvordan Nordre Land kommune gjennom systematisk styring og kontroll sikrer at pasienter som har vedtak om hjelp til legemiddelhåndtering og behov for oppfølging av sin ernærings situasjon følges opp som forutsatt.

Tilsynet fokuserte på følgende faser:

- Legemiddelhåndtering
- Oppfølging av hjemmeboende tjenestemottakere
- Samarbeidet med fastlegene
- Tiltak for å forebygge og behandle underernæring hos eldre i hjemmesykepleien

5. Funn

Avvik 1:

Kommunen sikrer ikke at nødvendig og relevant informasjon om istandgjøring og utdeling av legemidler dokumenteres.

Avvik fra følgende myndighetskrav;

- Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester §§ 3-1, 3-2 første ledd nr 6 bokstav a, § 5-10 jf. pasientjournalforskriften §§ 4, 7 og 8, forskrift om legemiddelhåndtering §§ 4 og 7 og internkontrollforskriften §§ 4 og 5.

Avviket bygger på følgende:

- Det dokumenteres ikke om legemidler blir gitt.
- Fastlegene gir hjemmetjenesten beskjed om endring av medisiner pr. telefon. Slike henvendelser kan tas imot av hjelpepleier, som gir muntlig beskjed til sykepleier, som deretter skriver endringen i pasientjournalen.
- Det kan gå flere måneder før lege kontrollerer om det som er skrevet i journalen stemmer med den opprinnelige telefonbeskjeden.
- INR-målinger føres ikke i journal, men finnes på fastlegens kontor. Resultatene er ikke formidlet skriftlig til hjemmetjenesten.
- Avviksmeldingene brukes ikke systematisk i forbedringsarbeidet.
- Virksomheten har ikke fungerende rutiner for rapportering i styringslinjen til kommunens ledelse. Det etterspørres i liten grad om medikamenthåndteringen er forsvarlig.
- Det er ikke gjennomført risiko- eller årsaksanalyser for å finne forbedringsområder på bakgrunn av informasjonen i disse meldingene.

Avvik 2:

Ernæringsmessig risiko blir ikke identifisert og dokumentert for alle pasienter som kan ha behov for oppfølging.

Avvik fra følgende myndighetskrav;

- Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester §§ 3-1, 3-2 første ledd nr 6 bokstav a, § 5-10 jf. pasientjournalforskriften §§ 4, 7 og 8, kvalitetsforskriften § 3 og internkontrollforskriften §§ 4 og 5.

Avviket bygger på følgende:

- Kommunen har en nylig utarbeidet prosedyre for vurdering av pasientenes ernæringsmessige risiko, videre utredning og iverksetting, evaluering og justering av tiltak for å forebygge og behandle underernæring. Denne er ikke kjent for de ansatte.
- Bare en av de 20 gjennomgåtte journalene har informasjon om at pasienten er veiet siden 1. januar 2012.

- Det er ikke dokumentert vurdering av ernæringsmessig status i noen av de gjennomgåtte journalene.
- Det blir ikke dokumentert om ernæringsmessig risiko er vurdert hos pasienter med vedtak om hjelp til medikamenthåndtering.
- Det lages ikke tiltaksplaner når ernæringsmessige tiltak iverksettes.
- Pasienter får tidvis ernæringsdrikk, uten at det er dokumentert at pasienten har et problem med ernæring.
- Virksomheten har ikke fungerende rutiner for rapportering i styringslinjen til kommunens ledelse. Informasjon om forsvarlig forebygging og behandling av underernæring etterspørres i liten grad.
- Det er ikke gjennomført risiko- eller årsaksanalyser for å finne forbedringsområder på bakgrunn av informasjonen i disse meldingene.

Avvik 3:

Journalen er ikke utformet på en slik måte at det til enhver tid er mulig å vite hva som er gjort og av hvem, og eventuelt hva som er planlagt for den videre tjenesteytingen

Avvik fra følgende myndighetskrav;

- Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester §§ 3-1, 3-2 første ledd nr 6 bokstav a, § 5-10 jf. pasientjournalforskriften §§ 4, 7 og 8 og internkontrollforskriften §§ 4 og 5.

Avviket bygger på følgende:

- 15 av 20 gjennomgåtte journaler er det gammel eller manglende IPLOS-registrering.
- I 7 journaler er diagnose ikke oppgitt i journal.
- Hos de 13 pasientene hvor diagnose er oppgitt i journal, er diagnosene ikke oppført ved en samlet oversikt, men gjenfinnes ved gjennomlesning av hele journalen.
- Diagnoser er ofte ikke i samsvar med beskrivelse av pasienten i journalen og medikamentlisten.
- Journalopplysningene føres i hovedsak under generell informasjon og ikke på aktuelle tiltak. Dette gjør journalene uoversiktlige.
- INR-målinger føres ikke journal, men finnes på fastlegens kontor.

- Journalen inneholder ofte ikke opplysninger som dokumenterer om helsehjelpen er utført.
- Journalansvarliges oppgaver er lite kjent blant de ansatte.
- Journalene inneholder ikke kortfattede sammenfatninger.
- Tiltaksområder opprettes i journal uten beskrivelse av planlagt helsehjelp, men brukes ikke.
- Observasjoner og vurderinger ift ernæringsmessig risiko journalføres ikke

6. Vurdering av virksomhetens styringssystem

Hjemmetjenesten er Nordre Land kommune sitt tilbud til hjemmeboende pasienter med pleie og omsorgsbehov. Det er Nordre Land kommune som har det overordnede ansvaret og som skal påse at tjenestetilbudet er faglig forsvarlig. Internkontroll innebærer krav til et minimums styringssystem som tilfredsstillter internkontrollens krav til styring og kontroll.

Formålet med en systematisk analyse av risiko for svikt er å skaffe oversikt med hensyn til områder hvor det er nødvendig med tiltak for å redusere faren for svikt.

Nordre Land har ikke iverksatt tilstrekkelige tiltak for å avdekke, rette opp eller forebygge overtredelser av helselovgivningen for de reviderte områdene. Fylkesmannen viser til at avvikshåndteringen ikke fungerer som forutsatt, og det er ikke gjennomført systematiske risiko- og sårbarhetsanalyser.

Avviksmeldingene brukes ikke systematisk for å rette opp gjentatte feil. Internkontrollen fanger således ikke opp områder hvor svikt skjer. Dette gjør at Nordre Land kommune har manglende oversikt og kontroll over medikamenthåndtering, og over forebygging og behandling av underernæring hos eldre hjemmeboende pasienter.

7. Regelverk

- Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester (2011)
- Lov om statlig tilsyn med helse- og omsorgstjenester (2004)
- Lov om helsepersonell m.v. (1999)
- Lov om pasient- og brukerrettigheter (1999)
- Forskrift om internkontroll i sosial- og helsetjenesten (2002)

- Forskrift om pasientjournal (2000)
- Forskrift om kvalitet i pleie- og omsorgstjenesten (2003)
- Forskrift om legemiddelhåndtering for virksomheter og helsepersonell som yter helsehjelp (2008)

8. Dokumentunderlag

Virksomhetens egen dokumentasjon knyttet til den daglige drift og andre forhold av betydning som ble oversendt under forberedelsen av revisjonen:

- Organisasjonskart Nordre land kommune og hjemmesykepleien
- Turnusplaner for tilsynsdagene
- Visjon omsorg og rehabilitering
- Arbeidsgiverpolitikk
- Administrativt delegasjonsreglement
- Velkommen til hjemmetjenesten
- Møteplan enhetsmøter
- Stillingsbeskrivelser
 - Avdelingssykepleier og avdelingsleder
 - Fag- og kvalitetsutvikler
 - Hjelpepleier
 - Sykepleier
- Prosedyre for
 - Ernæringskartlegging
- Rutiner for legemiddelhåndtering
- Rutiner for avviksbehandling
- Rutiner for tildeling av hjemmetjenester
- Årsmelding omsorg og rehabilitering 2011
- Rapporter fra farmasøytisk tilsyn
- Plan for kompetanseutvikling 2010 – 2013
- Kommuneplan

- samfunnsdel, 2012 – 2020
- Omsorg, helse og rehabilitering 2010 - 2013

Dokumentasjon som ble gjennomgått under revisjonsbesøket:

- Rapport-/oppsummeringsskjema avviksmeldinger.
- Diverse møtereferater fra interne møter i virksomheten.
- 20 pasientjournaler

Korrespondanse mellom virksomheten og Fylkesmannen:

- Brev med varsel om tilsyn, datert 13.09.2012
- Etterspurt dokumentasjon fra Nordre Land kommune, mottatt 11.01.2013
- Diverse eposter for klargjøring av tilsynsbesøket, herunder utsendelse av program for tilsynsdagene

9. Deltakere ved tilsynet

I tabellen under er det gitt en oversikt over deltakerne på åpningsmøte og sluttmøte, og over hvilke personer som ble intervjuet.

Navn	Funksjon / stilling	Åpningsmøte	Intervju	Sluttmøte
Marit Strande	Enhetsleder	X	X	X
Marit Ødegård	Fag- og kvalitetsutvikler	X	X	X
Birgitte Næss Werner	Avdelingsleder Torpa	X	X	X
Anita Skjellerud	Avd. sykepleier Dokka	X	X	X
Kirsti Juve	Sykepleier	X	X	X
Anne Haug	Hjelpepleier	X	X	X
Karin Lindahl	Sykepleier	X	X	X
Eva I. Ulsaker	Hjelpepleier		X	
Elin Torbergesen	Sykepleier		X	
Stefan Løvsletten	Kommunelege		X	
John Løvmoen				X

Fra tilsynsmyndighetene deltok:

Jens Fløtre
Svein Eggen

Guri Rudi, observatør

Jens Christian Bechensten, revisjonsleder

Nordre Land kommune

HALVÅRSRAPPORT 2013 - NORDRE LAND KOMMUNE

Sluttbehandles i:	Kontrollutvalget		
Behandling	Møtedato	Saksbehandler	Unntatt off.
Kontrollutvalget	16.09.13	Kjetil Solbrækken	Nei

Saksdokumenter:

1. Halvårsrapport 2013 - Nordre Land kommune
2. Vedlegg til halvårsrapporten 2013 - Styringskort

Vedlagt:

Vedlegg 1 (s.1-8)
Nei

FORSLAG TIL VEDTAK:

Halvårsrapport 2013 for Nordre Land kommune tas til orientering.

SAKSOPPLYSNINGER:

Halvårsrapporten er rådmannens rapport til politisk ledelse om status for kommunens situasjon og virksomhet pr. 30/6-13.

Kontrollutvalget har ingen formell rolle i kommunens behandling av kvartals-, eller halvårsrapporteringer, og saken legges derfor kun frem som en orienteringssak. Rapporten er derimot et fint hjelpemiddel for utvalget til å holde seg løpende oppdatert om kommunens drift og økonomiske situasjon.

Rapporten behandles i formannskapet den 11/9-13 og kommunestyret den 17.09.13.

Rådmannen har i sitt saksfremlegg overfor formannskap/kommunestyre oppsummert saken slik:

Etter at første halvår 2013 anslås det at Nordre Land kommune vil gå med et merforbruk i 2013 på ca. kr 870.000,-.

Utfordringer innen helse og omsorgs- området forventes å gi store merutgifter sammenlignet med budsjett. Økte pensjonskostnader gir utfordringer, samt at flommen 22. mai gir merutgifter for Teknisk drift og eiendom. Torpa barne- og ungdomsskole varsler merforbruk, det samme gjør Sentraladministrasjonen. Flere enheter varsler mulig mindreforbruk.

Omsorg og rehabilitering rapporterer om økt problematferd, i avdeling 2 og på Soltun. Enheten rapporterer også om avvik i legemiddelhåndteringen. På begge områdene er det gjennomført kartlegginger og utarbeidet rapporter for å redusere avvikene.

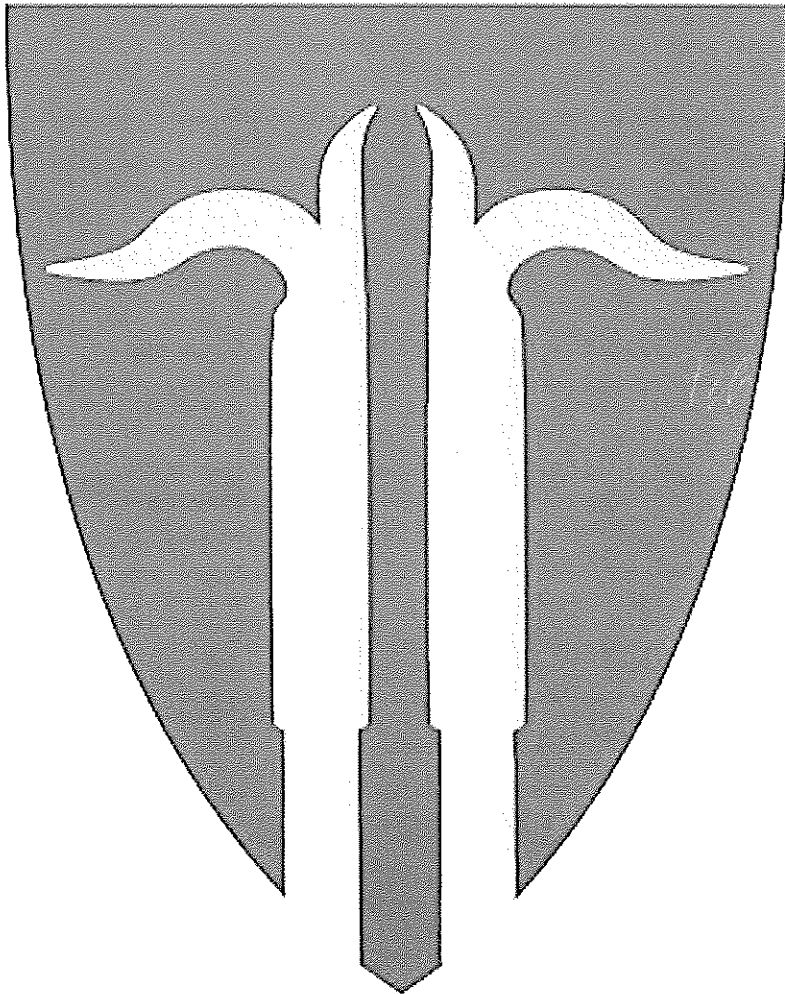
Det rapporteres om null fristbrudd innen barnevern 2. kvartal.

Det totale sykefraværet første halvår 2013 ligger på 10,7 %. Dette er høyere enn i fjor. For 2. kvartal i år har Nordre Land kommune et fravær på 9,5 %, fordelt på 2 % korttid og 7,5 % utover arbeidsgiverperioden.

Vedlegg
KUSAK 35/13

Halvårsrapporten 2013

0538 - Nordre Land kommune

Behandlet i Kommunestyremøte 11. september 2013

Innholdsfortegnelse

1. Rådmannens innledning.....	3
2. Oppsummering.....	7
2.1 Måloppnåelse.....	7
2.2 Sykefravær.....	7
2.3 Økonomi.....	8
3. Enhetenes rapportering.....	9
3.1 Fellesinntekter og fellesutgifter.....	9
3.2 Sentraladministrasjonen.....	10
3.3 Dokka barneskole.....	11
3.4 Torpa barne- og ungdomsskole.....	12
3.5 Dokka ungdomsskole.....	14
3.6 Læringscenteret.....	14
3.7 Torpa barnehage.....	15
3.8 Dokka barnehage.....	16
3.9 Nordsinni barnehage.....	16
3.10 Kultur.....	17
3.11 NAV.....	17
3.12 Kulturskolen.....	18
3.13 Familie og helse.....	19
3.14 Omsorg og rehabilitering.....	20
3.15 Samhandlingsreformen.....	23
3.16 Teknisk drift og eiendom.....	23
3.17 Plan og næring.....	24
4 Finans.....	26
5 Rapportering på politiske vedtak.....	28
6 Rapportering på løpende driftsprosjekter.....	36
7 Investeringer etter 1. halvår 2013.....	41

1. Rådmannens innledning

Rådmannen legger med dette fram rapporten for første halvår 2013. Denne inneholder rapportering fra enhetenes drift, samt for investeringsprosjektene, på samme måte som i tidligere kvartalsrapporter. I tillegg rapporteres det på politiske vedtak fra 2012 som ikke var effektivert ved nyttår, samt punkter som ble vedtatt i forbindelse med budsjettprosessen for 2013 og vedtak fattet i 2013. Det avlegges også en kort statusoppdatering på løpende driftsprosjekter som pågår.

Styringskortene som ble vedtatt i Handlingsplan 2013-2016 ligger vedlagt. De viktigste resultatene fra styringskortene for årets første halvår, blir kommentert i enhetenes rapportering på samme måte som tidligere.

Oppsummert viser halvårsrapporten følgende;

- Nøktern styring innenfor stramme rammer, gir en prognose på i underkant av kr 1 million i merforbruk
- Merinntekter fra skatt og rammetilskudd, samt økte inntekter fra premieavvik
- Større pensjonskostnader innen administrasjon og enheter enn budsjettet
- Økte behov innenfor helse og omsorg fører til et ventet merforbruk innen disse enhetene, samt noe innenfor skole og teknisk.
- Planprosessene som er i gang, ligger an til å følge oppsatt framdrift
- Byggeprosjektene som er i avslutningsfasen gjennomføres innenfor økonomiske og tidsmessige rammer

Økonomisk prognose:

Enhetslederne skal foreta en estimering av årsresultatet for sin enhet i kvartalsrapportene. Første kvartalsrapporten blir et veldig tidlig estimat, men det er en viktig rapportering for å få synliggjort eventuelle utfordringer og korrigere kursen. Men nå når halve året er unnagjort, er grunnlaget for et estimat mye bedre. Samtidig er det igjen nok tid til at rådmannen kan iverksette ytterligere tiltak for å redusere et eventuelt merforbruk.

2013 ligger an til å bli et utfordrende år økonomisk innenfor både helse og omsorg. Innen disse enhetene ser en konturene av at økte arbeidsoppgaver som følge av samhandlingsreformen gir økonomiske utslag. Budsjettet for sykehusrelaterte utgifter på samhandlingsreform-området, gir i 2013 store utfordringer sammenlignet med regnskapet fra 2012. I tillegg oppleves også økte behov og flere brukere innen omsorg, både unge og eldre.

Totalt sett står Nordre Land kommune ovenfor økonomiske utfordringer i 2013, i halvårsrapporten estimert til et merforbruk på ca. kr 870.000,-. Helse og samhandlingsreformen har gjort sitt tydelige inntog, og dette slår hardt ut økonomisk på tross av økte rammetilskudd og enheter som varsler mindreforbruk. Signaler om økte pensjonskostnader er estimert å slå negativt ut med ca. kr 7 mill.

Dette utgjør en stor utfordring for Nordre Land kommune. Det medfører et behov for økte pensjonsavsetninger i enhetene fra neste år.

På den andre siden er det en annen dimensjon ved pensjon som gir store inntektsføringer i regnskapet. Inntektene knyttet til premieavviket er med på å «redde» regnskapet. Det er bekymringsfullt at det er regnskapstekniske inntekter, som premieavviket tross alt er, som er med på å bidra til lavere merforbruk, ikke en økning i reelle inntekter eller at enhetene eller fellesområdet har lavere utgifter.

Enhetene og enhetslederne har stort fokus på økonomi. Rådmannen føler derfor at det er god kontroll på selve driften i Nordre Land kommune også i 2013. Det er innenfor helse- og omsorgsfeltet at kommunen opplever mange nye behov. Rådmannen følger dette feltet tett, og det jobbes kontinuerlig med løsninger. Den nye enheten, Tilrettelagte tjenester, vil fra 1. oktober få med seg mange av de økonomiske utfordringene, som særlig Familie og helse har hatt til nå i 2013.

Til tross for et økonomisk estimat som indikerer kontroll på forbruket i forhold til budsjett, er rådmannen bekymret for den økonomiske utviklingen. I forbindelse med orientering om årsregnskapet for 2012, fokuserte rådmannen på at regnskapsresultatet for 2012 ble et merforbruk på ca. kr. 2,8 mill., til tross for at det ble brukt ca. kr. 6,2 mill. inn i driften. Til nå i år er det bevilget over kr 2,1 mill. fra disposisjonsfondet til ordinær drift, og restsaldo på det generelle disposisjonsfondet er pr. 1/9-2013 på ca. kr. 2,75 mill.

Kommunen har de siste årene foretatt låneopptak som i betydelig grad overgår de årlige innbetalte avdrag. Dette betyr at lånegjelden øker (netto økning på ca. kr. 30 mill i 2012, og budsjettert netto økning på ca. kr. 27 mill i 2013), og at de årlige avdragene blir høyere for hvert år. Dette, i tillegg til «frykten» for et økt rentenivå, opp mot et normalrentenivå på ca. 5 %, vil kunne bety årlige økning av merutgifter på ca. k. 1,7 mill .

Planoppgavene:

Arbeidet med planoppgavene pågår løpende. Det jobbes for at Kommuneplanens arealdel skal ut på 2. gangs høring i løpet av høsten 2013. Arbeidet med kommunedelplanene Synnfjell Syd (Hugulia) og Synnfjell Øst (Synnadal) pågår med forventninger om første gangs høring i løpet av 2014. Disse planene utarbeides parallelt. Det er gjennomført mange undersøkelser, både biologiske undersøkelser, vann- og avløps rapport og landskapsanalyse. Det pågår nå kulturminneundersøkelser. I arbeidet med Synnfjell Øst-planen er det etablert en bredt sammensatt referansegruppe. Det samme vil bli etablert i Synnfjell Syd.

Investeringsprosjekter:

Det pågår mange bygge- og investeringsprosjekter parallelt med den løpende driften. Utvidelsen av Furulund barnehage nærmer seg slutten, og to nye, moderne avdelinger samt praktiske kjøkken og fellesarealer tilpasset barnehagebarn og ansatte er klare til innflytting til nytt barnehageår. Furulund-prosjektet har fungert bra, og rapporteres å være innenfor de økonomiske rammene.

Prosjekteringen av tomtefeltet på Elverom er kommet godt i gang. Dette vil kunne gi Nordre Land attraktive tomter i kort avstand til skole og barnehage i Torpa. Ytterligere kostnader knyttet til utbyggingen av tomtene må tas i senere års budsjettprioriteringer når prosjekteringen er på plass.

Det er ingen av investeringsprosjektene som etter første halvår melder om vesentlige utfordringer knyttet til bevilgningene som er gitt. Mens IKT-siden er godt i rute med sine prosjekter, har flommen 22. mai medført mye ekstraarbeid for Teknisk drift og eiendom, og har medført at enheten har kommet noe på etterskudd på prosjektsiden. Enheten har derfor prioritert god gjennomføring av igangsatte prosjekter, og utsatt oppstart av andre. Blant annet er prosjektene knyttet til fortau Sollisvingen og Landmo, samt ombygging veg Nybakkåse prosjekter der bevilgningen som er gitt i 2013 vil bli foreslått innarbeidet igjen for oppstart i 2014.

Arbeidsgiverpolitikken:

Det har vært jobbet systematisk med å implementere ny arbeidsgiverpolitikk siden 2008. Rådmannen opplever at det er høy bevissthet om verdiene i arbeidsgiverpolitikken i organisasjonen, og de brukes som fundament i kommunikasjon, opplæring, lederutvikling, annonser og ulike profileringsartikler.

Det gjennomføres kontinuerlig lederutvikling gjennom blant annet lederopplæring, ledertrening, personalseminar for å sette lederne i stand til å fungere bra. Kommunen deltar i det partsammensatte utviklingsprogrammet Saman om ein betre kommune, der fokuset er kompetanseutvikling, rekruttering og beholde.

Andre grunnleggende forutsetninger for god arbeidsgiverpolitikk er å skape og utvikle meningsfylte og utfordrende arbeidsoppgaver med brukerfokus, og der ansatte bli involvert i prosessen med kontinuerlig forbedrings- og utviklingsarbeid. Lean er et godt verktøy i denne sammenhengen, og en er godt i gang med å implementere dette i mange enheter.

Nordre Land kommune deltar i et KS-nettverk om etisk refleksjon, som også er et viktig område i arbeidsgiverpolitikken. Vi ser videre på muligheten for å benytte et verktøy som heter Medarbeiderskap, for å jobbe systematisk med kultur og holdninger, sammen med alle kommunens medarbeidere.

Ekte Landsbyliv:

Bolyst – omdømme og stedsutviklingsprosjektet «Ekte Landsbyliv» har i 2013 fortsatt med høy aktivitet. Landsbyen Dokka deltar i det nasjonale Landsbynettverket og hadde i juni samling på Ringebu. Ny nettside og sosiale medier brukes for å oppnå god kommunikasjon med innbyggere, potensielle innbyggere og besøkende.

Landsbyrådet i juni tok for seg hvordan man kunne få til et løft i sentrum i år. Dette ble fulgt opp med en dugnad hvor planting, maling og forefallende arbeid sto på programmet. I tillegg ble det montert lekeapparater på Bedehustomta. Sommeren har vært strålende og Landsbyen Dokka har med Landsbymarkeder i spissen fått mye positiv medieomtale.

Dokka kulturstasjon er i utvikling, og det skal arrangeres en åpningskonsert med Jonas Fjeld 14. september i Lokverkstedet. Landsbyprosjektet har i første halvår planlagt det nye arrangementet «Landsbyfest», som ble gjennomført med stor suksess.

Revidering SNU:

Strategisk Nærings- og Utviklingsplan (SNU) er under revisjon. 35 bedrifter er besøkt for å få innspill til tiltak i revidert plan. I tillegg har SNU vært tema i et landsbyråd, bedriftsfrokost i Næringshagen og et åpent møte i juni 2013. Det er kommet inn mange forslag på endringer og nye tiltak som nå er under bearbeiding. Planen legger opp til et hovedfokus på kommunen som tilrettelegger og på noen tiltak som gjør at kommunen blir oppfattet som en næringsvennlig kommune. Revidert SNU vil bli lagt frem for politisk behandling og utlegg til offentlig ettersyn i oktober, med endelig behandling i desember.

2. Oppsummering

2.1 Måloppnåelse

Det er ingen enheter som har gjennomført brukerundersøkelser i løpet av første halvår 2013. Enheten Familie og helse er i gang med planleggingen av flere brukerundersøkelser i løpet av høsten, da både barnevern og helsestasjon er undersøkelser som står for tur.

Læringscenteret opplever svake resultater på norskprøvene til sine elever. Enheten har nå satt i gang en prosess med omstrukturering av arbeidsoppgavene for å forsøke å oppnå bedre resultater.

Familie og helse melder om null fristbrudd i andre kvartal innen barnevern. Problemene med fristbrudd fra slutten av 2012 virker da å være over.

Omsorg og rehabilitering rapporterer om økt problematferd, i avdeling 2 og på Soltun. På Soltun er det gjennomført kartlegging og risikovurdering av vold og trusler med bedriftshelsetjenesten, og det er utarbeidet en handlingsplan med forbedringstiltak. Enheten rapporterer også om avvik i legemiddelhåndteringen. Disse er noe høyere enn første kvartal. Rapporten etter internrevisjon i Miljøarbeidertjenesten viser at Miljøarbeidertjenesten har gode rutiner på plass når det gjelder melding av avvik i legemiddelhåndteringen og oppfølgingen av dette, og at det er en god meldekultur.

2.2 Sykefravær

Det totale sykefraværet første halvår 2013 ligger på 10,7 %. Dette er høyere enn i fjor. Tallene som kan sammenlignes med annen sykefraværstatistikk er kvartalstall. For 2. kvartal i år har Nordre Land kommune et fravær på 9,5 %, fordelt på 2 % korttid og 7,5 % utover arbeidsgiverperioden. Målt opp mot IA-målsettingene, har kommunen nådd målsetting om økt korttidsfravær. Men det er vanskelig å si noe om årsaken til dette, da det er komplekse årsakssammenhenger bak sykefraværstallene. Utover det som tidligere har pekt på som mulige årsaker, kan erfaringene tyde på at yngre arbeidstakere har urealistiske forventninger til arbeidslivet og utdanner seg til yrker som de ikke har helse til.

Nordre Land kommune har mange arbeidstakere med sammensatte problemstillinger, som ikke har årsak i arbeidsforholdene. Da er det lite kommunen som arbeidsgiver kan gjøre med tilrettelegging. Noen har utbytte av veiledning i livsmestring, da det handler om totalsituasjonen med barn, familie, samfunnskrav og forventninger.

Nordre Land kommune har mange ansatte med kroniske sykdommer. Dette gjelder ca. 10 % av de ansatte. De har fritak for arbeidsgiverperioden, det vil si at NAV refunderer sykepengene fra første fraværsdag. Kommunen tilrettelegger i stor grad, og utnytter IA-virkemidlene i tråd med IA-målsettingene. Men NAV har strammet inn disse mulighetene. Dette gir mindre muligheter for økonomisk støtte til tilrettelegging.

2.3 Økonomi

+ merutgift/mindreinntekt, - merinntekt/mindreutgift

Fellesinntekter og fellesutgifter	-885 000
Premieavviket pensjon	-5 900 000
Estimert merutgifter løpende pensjon	7 000 000
Ufordelt lønnsnett	-1 300 000
Sentraladministrasjonen	500 000
Torpa barne- og ungdomsskole	500 000
Læringssenteret	-1 000 000
Torpa barnehage	-400 000
Nordsinni barnehage	-150 000
Familie og helse	960 000
Omsorg og rehabilitering	1 000 000
Samhandlingsreformen	1 100 000
Teknisk drift og eiendom	600 000
Refusjon legalpant Spåtind	-1 154 000
Estimert merforbruk	871 000

Etter at første halvår 2013 er forbi, anslås det at Nordre Land kommune vil gå med et merforbruk i 2013 på ca. kr 870.000,-. Utfordringer innen helse og omsorgs- området forventes å gi store merutgifter sammenlignet med budsjett.

I tillegg er økte pensjonskostnader en stor utfordring. Men basert på tilgjengelige budsjetter fra KLP er dette anslått til kr 7 mill.

Samtidig som økte pensjonskostnader er en utfordring, gir premieavviket store utslag på den positive siden. Det er beregnet at de totale premieavviksføringene vil gi en inntekt i regnskapet på kr 5,9 mill.

Nordre Land kommune**REGNSKAPSREVISJON: PRESENTASJON AV STRATEGI FOR
REVISJON AV KOMMUNEREGNSKAPET FOR 2013**

Sluttbehandles i:	Kontrollutvalget		
Behandling	Møtedato	Saksbehandler	Unntatt off.
Kontrollutvalget	16.09.13	Kjetil Solbrækken	Nei

Saksdokumenter:

1. Hovedtrekkene i overordnet revisjonsstrategi for 2013 (brev av 5/9-13 fra Innlandet Revisjon IKS)
2. Vurdering av oppdragsansvarlig revisors uavhengighet (brev av 27.06.13 fra Innlandet Revisjon IKS)

Vedlagt:

- Vedlegg 1
Vedlegg 2

FORSLAG TIL VEDTAK:

1. Revisors presentasjon av hovedtrekkene i overordnet revisjonsstrategi for revisjon av kommuneregnskapet for 2013 tas til orientering.
2. Oppdragsansvarlig revisors egenvurdering av sin uavhengighet til kommunen tas til orientering.

SAKSOPPLYSNINGER:**Bakgrunn/oppsummering:**

I tråd med etablert praksis presenterer Innlandet Revisjon IKS v/oppdragsansvarlig revisor hovedtrekkene i overordnet revisjonsstrategi for revisjon av kommuneregnskapet for inneværende år. Utgangspunktet for presentasjonen er vedlegg 1 til saken.

Sammen med presentasjon om revisjonsstrategien legges også frem en egenvurdering av revisor som bekrefter at revisor har nødvendig uavhengighet til kommunen (se vedlegg 2). Kravet om å avgi årlig egenvurdering til kontrollutvalget fremgår av forskrift om revisjon § 15. Den fremlagte uavhengighetserklæringen indikerer ingen problemer mht. oppdragsansvarlig revisors uavhengighet til kommunen.

Revisjonsstrategien og kontrollutvalgets rolle/ansvar:

Bakgrunnen for revisors presentasjon av revisjonsstrategien overfor kontrollutvalget er forskrift om kontrollutvalg § 6:

”Kontrollutvalget skal påse at kommunens eller fylkeskommunens årsregnskap og kommunale eller fylkeskommunale foretaks årsregnskap blir revidert på en betryggende måte, herunder å holde seg løpende orientert om revisjonsarbeidet og påse at dette foregår i samsvar med de bestemmelser som følger av lov og forskrift, god kommunal revisjonsskikk og kontrollutvalgets instruksjer, eller avtaler med revisor.”

Dersom man skal holde seg ”løpende orientert” mv. slik forskriften krever, vil kunnskap om revisors planlegging og revisjonsstrategi være viktig informasjon. Dette fremgår også av egen veileder for kontrollutvalget om det ansvaret kontrollutvalget har overfor regnskapsrevisor (utgitt av Norges Kommunerevisorforbund, 2010). I veilederen står bl.a.:

Kunnskap om revisjonens innhold

For at kontrollutvalget skal kunne ha en oppfatning av om regnskapene blir revidert på en betryggende måte, bør kontrollutvalgene ha kunnskap om hva revisjonsarbeidet omfatter.

Et engasjementsbrev fra revisor vil kunne være til hjelp. Hensikten med et engasjementsbrev er å informere den reviderte om revisjonsoppdragets art og klargjøre de involverte partenes oppgaver og plikter. Her vil formål og innhold i revisjonen utdypes nærmere, sammen med en avklaring av hva som er kommunens ansvar.

Det er utarbeidet en revisjonsstandard som omhandler vilkårene for et revisjonsoppdrag og engasjementsbrev. Spesielt forhold knyttet til rapportering og kommunikasjon vil kunne bidra til nyttige avklaringer i forhold til kontrollutvalgets oppgave og forventninger. Hva kan det forventes at revisor skal rapportere når og i hvilken form? Eksempler vil være revisjonsberetningen og hva som ligger til grunn for denne, rapporteringsrutiner om avdekkede misligheter, såkalte nummererte brev og hva som vil bli rapportert i disse og eventuelt annen rapportering fra revisor. Det vises til ISA 210 Inngåelse av avtale om vilkårene for revisjonsoppdraget når det gjelder engasjementsbrev fra revisor. Kontrollutvalget må gjøre seg kjent med dette brevet.

Årlig presentasjon av revisjonsstrategien er også nedfelt i kontrollutvalgets avtale med Innlandet Revisjon IKS (oppdragsavtalen). Krav og forventinger til den årlige presentasjonen er beskrevet slik i avtalens vedlegg 1:

- *Formål/resultatkrav:
Kontrollutvalget får tilstrekkelig informasjon til å vurdere at revisjonen av kommunens årsregnskap er lagt opp på en betryggende måte.*
- *Hovedtrekkene i overordnet revisjonsstrategi legges frem for kontrollutvalget.
Hovedtrekkene er overordnet beskrivelse og vurdering av:*
 - *Inndeling av kommunen i revisjonsområder*
 - *Risiko- og vesentlighetsvurderinger*
 - *Metodikk og angrepsvinkel*
 - *Risikofaktorer til oppfølging*
- *Strukturert orientering med muligheter for dialog med kontrollutvalget.*

til SAK 34/13

Vedlegg 1

Rev

Innlandet Revisjon IKS

Unntatt: Offl. § 13 første ledd, jf. kl. § 78 nr. 7

Gjøvik, 05. september 2013

J.nr./Referanse: 2013-763/HHO

Kontrollutvalget i Nordre Land kommune

Hovedtrekkene i overordnet revisjonsstrategi for 2013.

1. Innledning.

Det vises til oppdragsavtalen hvor det framgår at hovedtrekkene i overordnet revisjonsstrategi skal forelegges for kontrollutvalget.

De karakteristiske trekkene ved oppdraget, som definerer oppdragets omfang, framgår i hovedsak av oppdragsavtalen. Rammeverket for revisjonen består av

- Kommunelovens § 78 og tilhørende forskrifter om revisjon
- God kommunal revisjonsskikk – her inngår internasjonale standarder for revisjon fastsatt i Norge av Den norske Revisorforening (ISA).

Rammeverket for årsregnskapet, som revideres, består av

- Kommunelovens § 48 og tilhørende forskrifter om budsjett og regnskap
- Bokføringsloven med tilhørende forskrift
- God kommunal regnskapsskikk – her inngår regnskapsstandarder m.v. som utvikles av GKRS

Revisor må i henhold til ISA 300 – planlegging av revisjon av et regnskap – utarbeide en overordnet revisjonsstrategi for oppdraget som beskriver revisjonens omfang, når den skal utføres, styringen av oppdraget, og som gir føringer for utarbeidelsen av revisjonsplanen.

I samsvar med nevnte revisjonsstandard og kontrollutvalgets forventninger vil hovedtrekkene i overordnet revisjonsstrategi bli beskrevet i følgende punkter:

- Inndeling av kommunen i revisjonsområder
- Risiko- og vesentlighetsvurderinger
- Tidspunkt for gjennomføring av revisjonen og styringen av oppdraget
- Metodikk og angrepsvinkel
- Identifiserte risikoer som følges opp

Overordnet revisjonsstrategi vil basere seg på revisors foreløpige vurderinger og tidligere erfaringer med oppdraget med hensyn til risiko- og vesentlighetsvurderinger. Revisjonsstrategien vil utvikles gjennom revisjonsprosessen og endringer som får vesentlig innvirkning på angrepsvinkel og risikovurderinger vil bli kommunisert til kontrollutvalget gjennom den periodiske rapporteringen. Revisjonsplanen vil på samme måte utvikles i en dynamisk prosess gjennom året med veksling mellom risikovurderingshandlinger og videre revisjonshandlinger.

Hovedkontor:

Postadr.: Postboks 988
2626 Lillehammer
Tlf 61289080 Faks 61289081
E-post: postmottak@irev.no

Avdeling Gjøvik:

Teknologivn. 6
2815 Gjøvik
Tlf. 61130350 Faks 61130360

Firma:

www.irev.no
Besøksadresse: Kirkeg. 76
2609 Lillehammer
Org. nr. 987769386MVA
Bank 16041146927

Oppdragsansvarlig revisor vil supplere med muntlig orientering i møtet.

2. Inndeling av kommunen i revisjonsområder

Regnskapet deles inn i revisjonsområder. Revisjonsområdene dekker alle deler av drifts-, investerings- og balanseregnskapet. I tillegg har vi et generelt revisjonsområde som dekker budsjett, årsavslutning og årsberetning.

3. Risiko- og vesentlighetsvurderinger

Revisjonsarbeidet skal være basert på en vurdering av risiko og vesentlighet.

Med **risiko** menes risikoen for at det foreligger vesentlig feilinformasjon i regnskapet. I arbeidet med å utvikle overordnet revisjonsstrategi vurderes dette på overordnet nivå basert på revisors erfaringer med oppdraget, diskusjoner i revisjonsteamet og kommunikasjon med rådmannen.

Vi vurderer sannsynligheten for at feil kan oppstå og betydningen av disse om de oppstår. Vi vurderer risiko for at feil som oppstår ikke blir oppdaget og rettet som følge av kommunens interne kontroll. I denne fasen er følgende elementer vurdert: kontrollmiljø (ledelsens integritet, etiske holdninger, kompetanse o.l.), enhetens risikovurderingsprosess, informasjonssystemer (overordnet vurdering av regnskapsopplegget), overvåking (ledelsens oppfølging av den interne kontroll) og IT-miljø.

Vår foreløpige vurdering av risiko for at det foreligger vesentlig feilinformasjon i regnskapet er at risikoen er **middels/lav**.

Følgende momenter er lagt til grunn:

- kommunen er en offentlig virksomhet som i stor grad er regel- og budsjettstyrt
- kommunen er en relativt stor virksomhet med etablert organisering og etablerte internkontrollsystemer
- vår erfaring med kommunen
- skifte av lønnsansvarlig i 2013

Med **vesentlighet** menes at feilinformasjon er vesentlig dersom feil i eller utelatelse av informasjon kan påvirke økonomiske beslutninger som treffes av brukerne (i hovedsak kommunestyret) på grunnlag av årsregnskapet. Det sentrale i vesentlighetsbegrepet er regnskapsbrukernes beslutninger på grunnlag av regnskapet. I praksis er det verken mulig å ha oversikt over eller kunne ta hensyn til alle potensielle beslutninger som treffes på grunnlag av regnskapet. Det har derfor utviklet seg en praksis basert på relativt enkle metoder for å fastsette hva som er vesentlig feilinformasjon i regnskapet.

Revisor må tallfeste vesentligheten, vesentlighetsgrensen som settes i planleggingsfasen er et utgangspunkt for revisor, og vesentligheten skal revurderes etter hvert som revisjonen utføres.

Ved en foreløpig vurdering av vesentlighet for regnskapet totalt sett har vi lagt til grunn at vesentlighetsgrensen kan settes til et **middels/lavt nivå**.

Følgende momenter er lagt til grunn:

- kommunen har stram økonomi
- kommunen har et svakt finansielt utgangspunkt med høy lånegjeld og lave og synkende reserver/fond
- kommunens likviditet er delvis avhengig av ubrukte lånemidler og bundne fond

- kommunen har et investeringsbudsjett på 50 mill. i 2013 som i økonomiplanen gradvis reduseres til 16 mill. i 2016
- kommunen er eksponert for omtale i media

Fastsettelsen av den konkrete vesentlighetsgrensen baseres på referanseverdier i tråd med anbefalinger i revisjonsstandarden, kommunal revisjonsmetodikk og revisors profesjonelle skjønn.

4. Tidspunkt for gjennomføring av revisjonen og styringen av oppdraget

Det er avtalt totalt 600 timer (ekskl. møter) til regnskapsrevisjon m.v. i 2013. Revisjon av årsregnskapet er budsjettert med 445 timer, attestasjoner og revisjonsuttalelser 110 timer og andre oppgaver 45 timer.

Oppdragsansvarlig revisor er Heidi Holm Olafsen. Medarbeider i revisjonsteamet er May Tove Ringsveen. Oppdragsansvarlig styrer oppdraget og gjennomgår medarbeiders arbeid og trekker de endelige konklusjoner samt underskriver revisjonsberetningen.

Revisjonen kan deles i tre hovedfaser; overordnet planlegging (tidlig høst), detaljplanlegging og revisjon gjennom året (september-februar) og årsoppgjør (februar-april). Det rapporteres til kontrollutvalget tertialvis om ressursbruken og faglig etter behov. Endelig frist for revisjonsberetning er 15. april 2014. Oppdragsansvarlig revisor presenterer revisjonsarbeidet og revisjonsberetningen for kontrollutvalget.

5. Metodikk og angrepsvinkel

Revisor skal gjennomføre sitt arbeid i samsvar med god kommunal revisjonsskikk. For å effektivisere revisjonsarbeidet og for å sikre etterlevelse av revisjonsstandardene og god kommunal revisjonsskikk har Innlandet Revisjon IKS tatt i bruk revisjonsverktøyet Descartes. Descartes systematiserer arbeidet på en måte som sikrer at for eksempel identifiserte risikoer som skal følges opp blir behandlet videre. Det må begrunnes om identifiserte risikoer ikke skal følges opp videre.

De videre revisjonshandlinger skjer ved test av kontroller, detaljtest av transaksjoner, kontosaldoer og tilleggsopplysninger og/eller analytiske kontroller.

Ved test av kontroller vil vi benytte oss av rullering der det vurderes hensiktsmessig, dvs. at vi kan velge å bygge på de tester av kontroller som er utført de to foregående år dersom kontrollrutinene er uendret.

6. Identifiserte risikofaktorer som følges opp

Her beskrives hvilke risikofaktorer som skal følges opp i året. Risikofaktorer omfatter både identifiserte risikofaktorer og obligatoriske oppgaver. Disse forholdene skal gjenspeiles i de detaljerte revisjonsplanene som utarbeides for de enkelte områder.

Risikofaktorer:

- Forskriftsbestemte oppgaver for kommunens revisor:
 - Kontroll og attestasjon av kompensasjonsoppgave for merverdiavgift og innsending i Altinn
 - Kontroll av budsjett, herunder å vurdere om det foreligger vesentlige budsjettavvik og vurdere om avvik er tilstrekkelig forklart i årsberetningen
 - Kontroll og attestasjon om ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av kommunens regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge

- Intern kontroll – manglende dokumentasjon av gjennomførte nøkkelkontroller i økonomirutiner
- Investeringsbudsjett – fokus på budsjettoppfølging, jfr. KRD's uttalelse 07. april 2010 og Veileder for Budsjettering av investeringer og avslutning av investeringsregnskapet
- Ubrukte lånemidler pr. 31.12 i forhold til budsjetterte, ikke gjennomførte investeringer
- Foreløpig Kommunal RegnskapsStandard nr. 4 – skille drift og investering
- Grunnlag for beregning av kalkulatoriske renter for selvkost.
- IKT – autorisasjon/tilgang og back-up-rutiner for økonomisystemer
- Årsavslutningen 2013
 - avleggelse av årsregnskap med noter og årsberetning i hht. Kommuneloven og Bokføringsloven med forskrifter og God kommunal regnskapskikk
 - avslutningsposter og avstemminger av sammenhenger i årsregnskapet herunder lønnsavstemminger
 - pliktige avsetninger av øremerkede midler
 - bruk og avsetning av disposisjonsfond
 - vesentlige balanseposter og noter
 - noteopplysninger om selvkosttjenester
 - overføring av merverdiavgiftkompensasjon vedr. investeringer fra drift til investering med min. 80 %
- Risiko for ledelsens overstyring av intern kontroll:
 - uredelig regnskapsføring (med fokus på regnskapsavslutningen)
 - økonomiske uregelmessigheter (ved lønn og godtgjørelser)

Risikofaktorer kan revurderes i den videre revisjonsprosessen.

Med hilsen

Heidi H. Olafsen

Heidi Holm Olafsen

Oppdragsansvarlig revisor

Gjøvik, 02. juli 2013
J.nr./Referanse: 2013-678/HHO

Til kontrollutvalget

Vurdering av oppdragsansvarlig revisors uavhengighet i forhold til Nordre Land kommune

Innledning

I henhold til forskrift om revisjon (revisjonsforskriften) § 12 skal oppdragsansvarlig revisor for kommuner ha ført en hederligandel. Oppfølging av dette kravet tilligger kontrollutvalget, jmfør merknader til nevnte bestemmelse.

I følge revisjonsforskriften § 15 skal oppdragsansvarlig revisor hvert år, og ellers ved behov, avgi en skriftlig egenvurdering av sin uavhengighet til kontrollutvalget. Krav til uavhengighet og objektivitet gjelder også for revisors medarbeidere, men det er kun oppdragsansvarlige revisorer som plikter å legge fram en skriftlig vurdering for kontrollutvalget.

Lovgivningsmessige krav til revisors uavhengighet

Følgende fremgår av kommuneloven § 79:

Den som foretar revisjon for en kommune eller fylkeskommune kan ikke ivareta revisjons- og kontrolloppdrag for kommunen eller fylkeskommunen dersom revisor eller dennes nærstående har en slik tilknytning til revidert eller kontrollert virksomhet, dens ansatte eller tillitsmenn, at dette kan svekke revisors uavhengighet og objektivitet. Det samme gjelder dersom det foreligger særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til revisors uavhengighet og objektivitet ved gjennomføring av oppgavene. Ansettelse som revisor i kommunen eller fylkeskommunen, eller i en interkommunal samarbeidsordning, medfører ikke i seg selv at revisoren mangler nødvendig uavhengighet og objektivitet.

Som nærstående regnes

- a) ektefelle og en person som vedkommende bor sammen med i ekteskapsliknende forhold
- b) slektninger i rett oppstigende eller nedstigende linje og søsken, og deres ektefeller eller personer som de bor sammen med i ekteskapsliknende forhold og slektninger i rett oppstigende eller nedstigende linje og søsken til en person som nevnt under bokstav a.
- c)

Krav til uavhengighet er nærmere spesifisert i revisjonsforskriften § 13.

- Revisor kan etter denne forskrift ikke inneha andre stillinger hos kommunen eller fylkeskommunen eller i virksomhet som den kommunen eller fylkeskommunen deltar i ved siden av revisoroppdraget.
- Revisor kan ikke være medlem av styrende organer i virksomhet som kommunen eller fylkeskommunen deltar i.
- Revisor kan ikke delta i, eller ha funksjoner i annen virksomhet når dette kan føre til at vedkommendes interesser kommer i konflikt med interessene til oppdragsgiverne eller på annen måte er egnet til å svekke tilliten til den som foretar revisjon.

I tillegg er det følgende begrensninger ved gjennomføring av oppgaver, jf. revisjonsforskriften § 14:

- revisor kan ikke utføre rådgivnings- eller andre tjenester der dette er egnet til å påvirke eller reise tvil om revisors uavhengighet og objektivitet
- revisor kan ikke yte tjenester som hører inn under den revisjonspliktiges (dvs kommunens) egne ledelses- og kontrolloppgaver
- revisor kan ikke opptre som fullmektig for den revisjonspliktige, unntatt ved bistand i skattesaker etter domstoloven.

Oppdragsansvarlig revisors vurdering av uavhengighet

Pkt 1: Ansettelsesforhold	Undertegnede har ikke ansettelsesforhold i andre stillinger enn i Innlandet Revisjon IKS.
Pkt 2: Medlem i styrende organer	Undertegnede er ikke medlem av styrende organ i noen virksomhet som Nordre Land kommune deltar i.
Pkt 3: Delta eller inneha funksjoner i annen virksomhet, som kan føre til interessekonflikt eller svekket tillit	Undertegnede deltar ikke i eller innehar funksjoner i annen virksomhet som kan føre til interessekonflikt eller svekket tillit til rollen som revisor.
Pkt 4: Nærstående	Undertegnede har ikke nærstående som har tilknytning til Nordre Land kommune som har betydning for uavhengighet og objektivitet.
Pkt 5: Rådgivnings- eller andre tjenester som er egnet til å påvirke revisors habilitet	<p>Før slike tjenester utføres foretas en vurdering av rådgivningens eller tjenestens art i forhold til revisors uavhengighet og objektivitet. Dersom vurderingen konkluderer med at utøvelse av slik tjeneste kommer i konflikt med bestemmelsen i forskriften § 14, skal revisor ikke utføre tjenesten. Hvert enkelt tilfelle må vurderes særskilt.</p> <p>Revisor besvarer løpende spørsmål/henvendelser som er å betrakte som veiledning og bistand og ikke revisjon. Paragrafen sier at også slike veiledninger må skje med varsomhet og på en måte som ikke binder opp revisors senere revisjons- og kontrollvurderinger.</p> <p>Undertegnede har ikke ytet rådgivnings- eller andre tjenester overfor Nordre Land kommune som kommer i konflikt med denne bestemmelsen.</p>

Pkt 6: Tjenester under kommunens egne ledelses- og kontroloppgaver	Undertegnede har ikke ytet tjenester overfor Nordre Land kommune som hører inn under kommunens egne ledelses- og kontroloppgaver.
Pkt 7: Opptre som fullmektig for den revisjonspliktige	Undertegnede opptre ikke som fullmektig for Nordre Land kommune.
Pkt 8: Andre særegne forhold	Undertegnede kjenner ikke til andre særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til uavhengighet og objektivitet.

Med hilsen

Heidi H. Olafsen

Heidi Holm Olafsen

Oppdragsansvarlig revisor

Nordre Land kommune**REFERATSAKER**

Sluttbehandles i:	Kontrollutvalget		
Behandling	Møtedato	Saksbehandler	Unntatt off.
Kontrollutvalget	16.09.13	Kjetil Solbrækken	Nei

Saksdokumenter:	Vedlegg:
1. Rundskriv fra Kommunal- og regionaldepartementet: Rundskriv om iverksetting av endinger i kommuneloven m.m. – egenkontroll m.m.	Vedlegg 1
2. Info fra KS: Hva koster pleie- og omsorgstjenestene?	Vedlegg 2
3. Diverse avisartikler	Vedlegg 3
4. Neste møte: Tidspunkt/saksliste	Nei (muntlig orientering)

FORSLAG TIL VEDTAK:

Referatsakene tas til orientering.

DET KONGELIGE
KOMMUNAL- OG REGIONALDEPARTEMENT

Vedlegg 1

Rundskriv

Nordre Land kommune
Kommunene
Fylkeskommunene
Fylkesmennene

Nr.
H-2/13

Vår ref
2013001685 - 1

Dato
21.06.2013

Rundskriv om iverksetting av endringer i kommuneloven m.m. - egenkontroll mv.

1. Innledning

Stortinget vedtok 17. desember 2012 endringer i kommuneloven, lov om interkommunale selskaper (IKS-loven), inndelingsloven og hvitvaskingsloven. Vedtaket ble sanksjonert av Kongen i statsråd 8. februar 2013. Lovendringene bygger på forslag fra departementet i Prop. 119 L (2011–2012) Endringer i kommunelova m.m (egenkontroll mv.).

Endringene i kommuneloven trer i kraft 1. juli 2013. Unntatt fra dette er endringen i kommuneloven § 50 nr. 1 andre punktum, som trer i kraft 1. januar 2014, og endringen i § 77 nr. 2 som trer i kraft 1. november 2015. Endringene i IKS-loven trer i kraft 1. januar 2014. Endringene i inndelingsloven og hvitvaskingsloven trer i kraft 1. juli 2013.

Departementet har også vedtatt enkelte endringer i forskrift om kontrollutvalg i kommuner og fylkeskommuner og forskrift om revisjon i kommuner og fylkeskommuner. Disse trådte i kraft 1. januar 2013.

Departementet gir i dette rundskrivet en oversikt over lovendringene og knytter noen korte kommentarer til disse. Vi viser til Prop. 119 L (2011–2012) og Innst. 128 L (2012–2013) for ytterligere omtale av lovendringene.

Når ikke annet er sagt, blir begrepet kommune brukt som en felles betegnelse på både kommuner og fylkeskommuner.

2. Endringer i kommuneloven – egenkontroll

2.1 Kontrollutvalget – tidspunkt for valg

Kommuneloven § 17 nr. 2 er endret slik at kontrollutvalget skal velges på det konstituerende møtet i kommunestyret, etter valg av formannskap og ordfører. Formålet med endringen er å sikre at kontrollutvalget blir korrekt sammensatt, ved at minst ett medlem av kontrollutvalget blir valgt inn i kommunestyret. På bakgrunn av dette blir også § 17 nr. 3 endret for å slå fast at kontrollutvalget trer i funksjon fra det konstituerende møtet.

Endringen trer i kraft 1. juli 2013.

2.2 Kontrollutvalget – åpne møter

Kommuneloven § 77 nr. 8 om at møtene i kontrollutvalget holdes for lukkede dører dersom ikke utvalget selv har bestemt noe annet, blir opphevet. Det innebærer at den alminnelige bestemmelsen om møteoffentlighet i § 31 også vil gjelde for kontrollutvalget. Etter lovendringen vil derfor hovedregelen være at møtene i kontrollutvalget skal være åpne. En forholdsvis utførlig omtale av reglene i § 31 er gitt i kapittel 8 i departementets rundskriv H-4/11 av 24. august 2011. Vi viser også til Prop. 152 L (2009–2010) (møteoffentlighet).

Endringen trer i kraft 1. juli 2013.

2.3 Kontrollutvalget – valgbarhet

Det er foretatt en utvidelse av kretsen over hvilke grupper som ikke er valgbare til kontrollutvalget. Kommuneloven § 77 nr. 2 er vedtatt endret slik at også varamedlemmer til kommunestyrekomiteer skal være utelukket fra valg til kontrollutvalget.

Denne endringen trer ikke i kraft før **1. november 2015**, men omtales her for oversiktens skyld.

2.4 Kontrollutvalget og revisor – rett til innsyn i selskaper

Overskriften i § 80 er endret til *Innsyn og undersøkelser i selskap*. Dette for å bringe overskriften i samsvar med innholdet i bestemmelsen. Videre er det vedtatt endringer i bestemmelsen delvis med sikte på å klargjøre hvilke type selskaper det er innsynsrett i, delvis med sikte på å utvide kretsen av selskaper det er innsynsrett i.

I § 80 er interkommunale samarbeid etter § 27 tatt inn. Det betyr at det vil bli innsynsrett også i de § 27-samarbeider som er egne rettssubjekter. Aksjeselskaper der kommune(r) eller interkommunale selskaper (IKS) direkte eller indirekte eier alle aksjer, er også tatt inn i lovteksten som innsynsobjekt. Et eksempel kan være aksjeselskap som er eiet av et interkommunalt selskap (IKS), enten alene eller sammen

med en eller flere kommuner. Også datterdatterselskaper vil kunne være eksempel på dette.

Endringen trer i kraft 1. juli 2013.

2.5 Rapporteringsplikt i årsberetningen

I kommuneloven § 48 nr. 5 innføres det et krav om rapportering om internkontrollen i årsberetningen til kommunen. Dette er ment som et virkemiddel til å sette arbeidet med internkontrollen på dagsordenen lokalt. Kravet innebærer at det skal gjøres rede for både iverksatte tiltak og planlagte tiltak for å sikre betryggende kontroll.

Endringen trer i kraft 1. juli 2013.

3. Endringer i hvitvaskingsloven – egenkontroll

Rapporteringsplikt for regnskapsrevisor

Den som er ansvarlig for revisjon av regnskapet for kommune eller kommunalt foretak får rapporteringsplikt etter hvitvaskingsloven. Denne plikten etableres ved at disse tas inn i oppramsingen over rapporteringspliktige etter hvitvaskingsloven § 4 andre ledd nr. 1. Plikten innebærer å undersøke og eventuelt rapportere dersom revisor har mistanke om at en transaksjon er knyttet til hvitvasking eller terrorfinansiering.

Endringen trer i kraft 1. juli 2013.

4. Endringer i kommuneloven – kommunale foretak

4.1 Åpne styremøter

Kommuneloven § 68 nr. 5 om at styrets møter holdes for lukkede dører dersom ikke kommunestyret har bestemt noe annet i vedtektene, blir opphevet. Det innebærer at den alminnelige bestemmelsen om møteoffentlighet i § 31 også vil gjelde for styremøtene. Etter lovendringen vil derfor hovedregelen være at styremøtene skal være åpne. Lovendringen skjer på bakgrunn av at det ikke synes å være behov for en så vid adgang til å lukke møtene. Det er også departementets vurdering at åpenhet i kommuner, som foretakene er en del av, er med på å skape tillit til kommunal virksomhet og å styrke lokaldemokratiet.

Endringen trer i kraft 1. juli 2013.

4.2 Daglig leders internkontrollansvar

Det er foretatt en presisering i kommuneloven § 71 nr. 2, som regulerer daglig leders internkontrollansvar. Det bør ikke være noen tvil om at daglig leder har et helhetlig internkontrollansvar. Ordlyden er derfor endret for at bestemmelsen skal speile det reelle innholdet i internkontrollansvaret. Bestemmelsen får derfor en utforming etter mønster av kommuneloven § 23 nr. 2, som regulerer administrasjonssjefens internkontrollansvar.

Endringen trer i kraft 1. juli 2013.

5. Endringer i kommuneloven – økonomi

Avdrag på likviditetslån og trekkrettigheter

Kommuneloven § 50 nr. 7 bokstav b regulerer oppgjør av likviditetslån og trekkrettigheter. Bestemmelsen blir nå opphevet, fordi den anses som overflødig i det regelverket som kommunesektoren er underlagt i dag, og at dette bør stå uregulert.

Endringen trer i kraft 1. juli 2013.

6. Endringer i inndelingsloven

Sammensetningen av fellesnemnda

Det er foretatt endringer inndelingsloven § 26 første ledd. Etter lovendringen er det ikke lengre et krav om at fellesnemnda *skal* speile av innbyggertallet i de enkelte kommunene, loven sier nå at den *bør* speile av innbyggertallet. I tillegg er minimumstallet på antall medlemmer fra hver kommune redusert fra fem til tre.

Endringen trer i kraft 1. juli 2013.

Med hilsen

Siri Halvorsen (e.f.)
avdelingsdirektør

Erland Aamodt
seniorrådgiver

Dette dokumentet er elektronisk godkjent, og sendes uten signatur

Vedlegg 2

Hva koster pleie- og omsorgstjenestene?

Hvordan kan kommunene få god kunnskap om hva det koster å produsere pleie- og omsorgstjenester og hvordan kan de gjøre gode sammenlikninger?

08.08.2013

KS, NHO og Virke har i fellesskap utarbeidet et beregningshefte for å vise hva hjemmetjenester og en sykehjemsplass koster.

Pleie og omsorgstjenestene er den største budsjettposten i kommunene, og det er viktig for kommunene å ha innsikt i disse tjenestene. Beregningsheftet viser hvilke faktorer som bestemmer enhetskostnadene i pleie og omsorgstjenesten, og hvordan kommunene kan beregne og vurdere enhetskostnader i sykehjem- og hjemmetjenesten. Dette må til for å finne ut hvor mye pleie man kan få ut av pengene man har til rådighet, og for å kunne foreta reelle sammenlikninger med seg selv over tid, eller mellom egne sykehjem. Det er utarbeidet tre regnearkmodeller som kommunene kan bruke til å foreta egne beregninger av tjenestenes enhetskostnader.

Uten kjennetegn på kvalitet vil ikke kommunen kunne vurdere tjenestene i sin helhet. Beregningsheftet viser eksempler på kvalitetsindikatorer som vil være relevante. Det er først når kunnskap om kostnader og produktivitet kombineres med kvalitet at kommunen kan vurdere om ressursene virker etter hensikten.

Beregningsheftet kan også brukes som et bidrag i en vurdering av konkurranseutsetting da det vil gi kommunene et bedre grunnlag for å vurdere kostnader ved egen drift i forhold til private leverandører.

Målgruppen for beregningsheftet er primært ledere og stabspersonell i pleie- og omsorgstjenesten, men vil også være av interesse for rådmenn og folkevalgte.

Beregningene og kommunenes bruk av dem, sammen med øvrig arbeid rundt konkurranseutsetting, vil bli drøftet på et frokostseminar i oktober.

Madsen, Chriss Eirik Kleve
Lokaldemokrati og kommuneøkonomi
chriss.madsen@ks.no

Legger betongsviller for 13 millioner

JAREN
Jernbaneverket har nettopp startet arbeidet med å bytte ut gamle tresviller med betongsviller på Gjøvikbanen.

Terje Nilsen

Kommunikasjonssjef Trude Isaksen i Jernbaneverket region ost opplyser til Oppland Arbeiderblad at det skal legges 9000 betongsviller på tre forskjellige strekninger – to partier mellom

Bjorgeseter og Jaren og mellom Eina og Reinsvoll.

– Dette koster til sammen 13 millioner kroner, opplyser Isaksen.

Når arbeidet er sluttfort i månedsskiftet juni-juli, vil det gi både økt punktlighet og høyere fart på togene siden stabiliteten bedres med de nye betongsvillene.

Men jobben fører til ulemper for de reisende. Nå og ut måneden arbeides det på dagtid på

strekningene, og det fører til at det blir satt inn busser på de aktuelle strekningene. De reisende får oppdatert informasjon på nsb.no.

– 1. og 2. juni blir det en 36 timer lang stopp i trafikken. Deretter starter vi med nattarbeid i tre uker. Vi har varslet naboeiene om dette, fortsetter Isaksen.

Etter at de tre ukene er gått, blir det igjen arbeid på dagtid og buss for tog fram til jobben er utført.

I tillegg til svilleleggingen skal det også utføres en del rutinekontroller og gjenstående arbeider på blant annet Furuno stasjon og Jensrud krysningsspor.

– Vi forstår at folk ikke er spesielt glade for å måtte ta buss for tog. Det fører jo til forsinkelser. Men det er helt nødvendig, påpeker Trude Isaksen.

Når jobben er gjort, er det bare tresviller igjen på noen kilometer nord for Roa.

KOMMUNIKASJONSSJEF: Trude Isaksen i Jernbaneverket sier at flere sviller vil øke punktligheten og hastigheten på togene på Gjøvikbanen. Foto: Privat

■ SAMARBEIDER OM BARNEVERN

Skal nok bli enige

ROV

Land-ordførerne tror de skal klare å komme i land med et felles barnevern, og det havner etter alle solemerker på Dokka.

Per Zhang Skjønberg

I de fleste samarbeidslosninger kommuner imellom er det ofte en litt hevet fane om hvor tjenesten skal ha sin base. Det handler om lokale arbeidsplasser og slikt gir en ikke ofte fra seg uten litt kamp. Men når det gjelder en felles barneverntjeneste for de to Land-kommunene, ble det ingen debatt om lokaliseringen av kontoret da formannskapet i de to kommunene fikk presentert forstudiet onsdag.

– Det er vanskelig å vurdere lokaliseringsspørsmålet uten å ta hensyn til dagens situasjon i de ulike kommunene. Nordre Land kommune har en velfungerende og godt bemannet tjeneste å bygge på og at Dokka har en gunstig geografisk beliggenhet, sa Renate Nordh, leder av helse og familie i Søndre Land, under presentasjonen av forstudiet hun har ledet.

Bedre kvalitet – ikke billigere

Det var enighet om at det er viktigere å komme til en løsning for et samarbeid enn å kjempe for lokaliseringen. Spesielt Søndre Land har stor interesse for at prosessen skal gå relativt hurtig, jamfor de problemene de har hatt i tjenesten de siste årene.

– Jeg må innrømme jeg er litt utførlig, sa ordfører Terje Odden (Ap) fra Søndre Land.

Forstudiet har sett på en rekke faktorer og konkluderer med at en sammenslåing ikke vil gi en direkte økonomisk besparelse, i hvert fall ikke på kort sikt. Men dette har ikke vært begrunnelsen for et samarbeid heller. En felles tjeneste vil derimot bety et større fagmiljø som vil gi økte muligheter til målrettet kompetanseutvikling og redusert sårbarhet i organisasjonen.

SAMMEN FOR BARNNA: Sjefene over alle sjefer i både Nordre og Søndre Land, ordførerne Liv Solveig Allstad og Terje Odden, vil sammen sørge for at barn og deres foresatte som trenger hjelp og støtte skal være sikret et godt og mer robust tilbud i barnevernet. Foto: Per Zhang Skjønberg

– Vi tar gevinsten ut i kvalitet, sa Rune Selj (H).

Samtidig ble det presisert at en kanskje vil kunne tiltrekke seg fagpersoner og kompetanse en i dag må leie inn – spesielt i forbindelse med omsorgsovertakelse.

Perfekt størrelse

Rådmann Jarle Snekkestad i Nordre Land mener størrelsen på en ny organisasjon vil være akkurat passe og ikke så stor at det vil kreve flere fagledere. Med dagens årsverksituasjon vil det bli til sammen 14 til 15 stillinger i barnevernet i de to kommunene.

Han tolket politikerne i motet til at de nå ønsker å gå videre med å opprette en felles tjeneste. Blant det de må bli enige om er en organisasjonsmodell og fordelingsnøkkel i forhold til utgiftene.

– Folketall, og kanskje også antall saker, vil nok være en naturlig nøkkel for fordeling av kostnader, sa Nordre Lands ordfører Liv Solveig Allstad (Ap).

Det ble presisert at de ansatte må fortsatt være med i den videre prosessen. Og det er ventet at begge kommuner vil vedta oppstart av et forprosjekt for sommerferien.

Fakta

- På grunn av vanskeligheter med rekruttering, har barnevernet i Søndre Land vært lavt bemannet med fast ansatte de siste årene. Barnevernet var uten ansatt leder i et og et halvt år, da de i fjor sommer fikk rekruttert dette. Denne sa opp sin stilling etter kort tid, men nå har det kommet ny fagleder på plass.
- Søndre Land har de to siste årene leid tjenester fra firmaet Barnevernkompetanse. Kommunalsjef for helse og omsorg sa til OA i februar at det har vært fire saksbehandlere fra 100 prosent og nedover, og at de hele tiden har hatt folk til å ta seg av arbeidsoppgavene.
- Arbeidstilsynet var på befaring i juni 2012 og omtalte situasjonen som en unntaksstilstand. Det ble gitt fire vedtak om pålegg. Alle disse er lukket.
- Fykeslege Hans Tomter sa i vinter at han var bekymret for barna i Søndre Land som trenger assistanse fra barnevernet etter at avvik som kom fram etter tilsyn i 2011, ennå ikke var lukket.

■ KORSVOLD-DEBATTEN

— Omsorgssenter — IK

DOKKA

Debatten om alt fra manglende grill-laffener og lunkne blomkålsuppe til mer graverende mangler på Korsvold omsorgssenter, har rast på OAs debattsider i sommer.

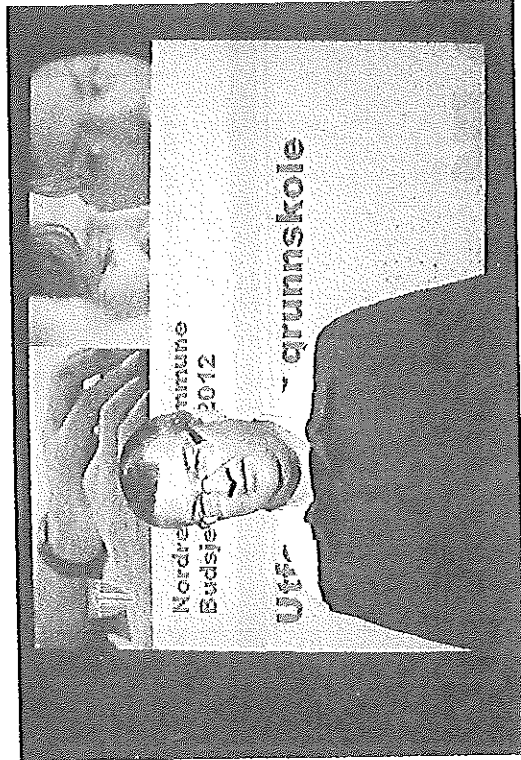
Frode Hermanrud

Mange pårørende har valgt å gripe til pennen og tastaturet. Klaging på manglende aktivisering for pasientene og kritiske spørsmål som har pekt mer i retning av stell og omsorg, har vært gjengangere i avisspaltene.

Andre forventninger

John Løvmoen, kommunalsjef i Nordre Land, har fulgt med på debatten men vil ikke kommentere enkelte leserbrev. Han tror mye av bakgrunnen til de siste dagers engasjement kan skyldes enkelte pårørendes forventninger til tjenester for beboere på Korsvold omsorgssenter.

— Korsvold er et omsorgssenter, ikke et sykehjem. En omsorgs-

FØRKLARER: Kommunalsjef i Nordre Land, John Løvmoen, presiserer at Korsvold er et omsorgssenter, ikke et sykehjem. Arkivbilde

bolig er på et lavere nivå i omsorgstrappa enn på et sykehjem. Intensjonen med omsorgsboliger er at beboere i omsorgsboligene skal motta tilpassede tjenester på lik linje med andre innbyggere i kommunen. Dette betyr at beboere i omsorgsboliger mottar tjenester som hjemmehjelp og hjemmesykepleie på lik linje med hjemmeboende, dersom det av kommunen etter en faglig vurderes gis vedtak om slike tjenester, sier han.

— Man leier seg en leilighet, forklarer Løvmoen som beskriver å bo på et omsorgssenter som å bo hjemme. Når det gjelder mer sosial aktivitet, mener Løvmoen det er noe de pårørende må ta seg av.

Heldøgnsbemannede omsorgsboliger har kommunen på Furuhollet og Ruds gate. I disse omsorgsboligene er det døgnbemanning.

Skuffet

Leder i eldresenteret i Nordre Land og Dal pensjonistforening, Bodil

KORSVOLL OG GRILLING

Ser en pårørende etter en grillfest på Korsvoll? Grilling kan jeg ikke garantere at de har hatt, men som nabo har jeg sett at de hadde langbord ute og storkele seg, en flott vanlig ukedag. Elders er det sikkert fritt fram for pårørende også å grille med sine nære og kære i hverdagen hvis tiden strækker til. Helsen nabo som synes det ser ut som det også skjer i utgang på Korsvoll.

Nabo

Kjære pårørende: Jeg har også vært pårørende der og flere av oss startet ei pårørendegruppe som laget i stand til grillfest og julebord. Riktig så koselige kvelder med sang, musikk og utledning i tillegg. Det er etter alt jeg vet fortsatt ei slik gruppe der så ta kontakt med andre pårørende så lager dere sammen en

grillfest til glede for alle. P.S. Det var den nyutarbeidede pårørendegrupa på Landro som sto bak grillfesten der.

Eks pårørende

Misunnelse eller lidelse viler noe å klegge på? Det har ikke vært grilling på Korsvoll enda. Landro har vist nok hatt det. Kanskje er det en årsak til det? Har det vært noe annet hyggelig på Korsvoll i sommer? Må det alltid være likt? Kanskje det er noe på Korsvoll som er bedre enn på Landro? Sommen er jo heller ikke over, så det kan fremdeles være mulig. Du kan jo spørre rette vedkommende uten å gå via avis? Eller angisire deg litt og molde deg innvilg til å hjelpe litt? Det er mye mer glivende enn å lire etter ting å klage på. Ung syvras generelt at vi rett frinne det positive i hverdagen. Det er alltid noe bra om man gidder å lese.

Optimister

Beboerne på Korsvoll fortjener selvfølgelig grillfest som tidligere

PÅ HJERTET

Jr. Det er noen av oss pårørende som har stått på for å gjøre det så hyggelig som mulig for beboerne, men vi mener oss også at andre pårørende bare kommer som gjester til de hyggelivene vi lager. Hvis flest mulig av pårørende hjelper, får blir det enklere. Du er som pårørende, hennelig velkommen med både ideer og praktisk hjelp.

Aktv pårørende

TIL PÅRØRENDE

Vil bare minne deg på at det er pårørendegruppen på Korsvoll som skal legge grillfesten, det er blitt gjort flere år. Og det er pårørendegruppen på Landro som står bak grillfesten der.

OA 22. og 23. juli

— Men - Korsvold er ikke noe sykehjem, selv om det nærmest er blitt det nå. Mange av de eldre har vært der i mange år og har følgelig blitt eldre og dårligere. Alle får hjelp, men som på Landro er det for lite bemanning, sier Bodil Røsteli, som roser staben ved omsorgssenteret.

— Det er nesten så jeg gleder meg til jeg kommer dit selv!

Røsteli, er på vandring i Jotunheimen når OA tar kontakt. Hun er klar i sin tale når hun blir bedt om å kommentere de mange leserbrevne:

— Det er ikke sant det som står der! Jeg er veldig skuffet over skriveene. De som skriver slik er sjelden eller aldri der. Jeg er ofte på besøk på Korsvold, og har spurt alle og enhver om de har de bra og uten unntak er alle fornøyd med mat og stell - samtidig føler de seg trygge, sier Røsteli engasjert.

TOK INITIATIV: – Jeg tror vi vil ha nytte av at det er andre enn oss selv som kikker oss i kortene, sier barnehagesjef Ane-Kristin Nærbøe i Østre Toten kommune. Foto: Lasse Stang

■ BARNEHAGESAMARBEID TOTEN-LAND

Tilsyn på tvers

LENA
Land- og Toten-kommunene skal føre tilsyn med hver- andres framfor egne barnehager.

Sæmund Moshagen

– Jeg tror vi vil ha nytte av at det er andre enn oss selv som kikker oss i kortene, sier Ane-Kristin Nærbøe, barnehagesjef i Østre Toten kommune.

Det er Søndre Land, Østre Toten, Vestre Toten og Nordre Land kommuner som barnehagemyndighet som skal samarbeide om å holde tilsyn hos hverandre. De fire kommunene har fra før et utviklingsamarbeid-SØVN-innenfor barnehage- og skolesektoren.

– At Gjøvik ikke er med her henger sammen med at Gjøvik

alene har like mange ansatte som oss fire andre til sammen. Men vi har samarbeid i andre sammenhenger, sier Nærbøe.

Initiativ fra Østre Toten

Initiativet til interkommunale tilsyn er tatt av Østre Toten etter at Fylkesmannen avdekket to avvik under et tilsyn i vinter.

Det ene gikk på at kommunen som barnehagemyndighet «ikke påser at normen for pedagogisk bemanning i de kommunale barnehagene er i tråd med loven». Det andre gikk på at kommunen som barnehagemyndighet «ikke påser at barnehagene har en bemanning som er tilstrekkelig til at personalet kan drive en tilfredsstillende pedagogisk virksomhet».

– Ved Fylkesmannens tilsyn er det blitt tydeligere enn før at kommunens dobbeltrolle som både barnehagemyndighet og -eier

stiller store krav til at kommunens tilsyn gjennomføres på en troverdig og likeverdig måte overfor både kommunale og private barnehager. For å sikre dette har vi tatt initiativ til et interkommunalt samarbeid med barnehagemyndigheten i Vestre Toten, Søndre Land og Nordre Land der målet er å gjennomføre tilsyn i hverandres barnehager, sier Nærbøe.

De interkommunale tilsynene skal starte i et utvalg barnehager kommende høst. Planen for tilsynene skal ferdigstilles i september.

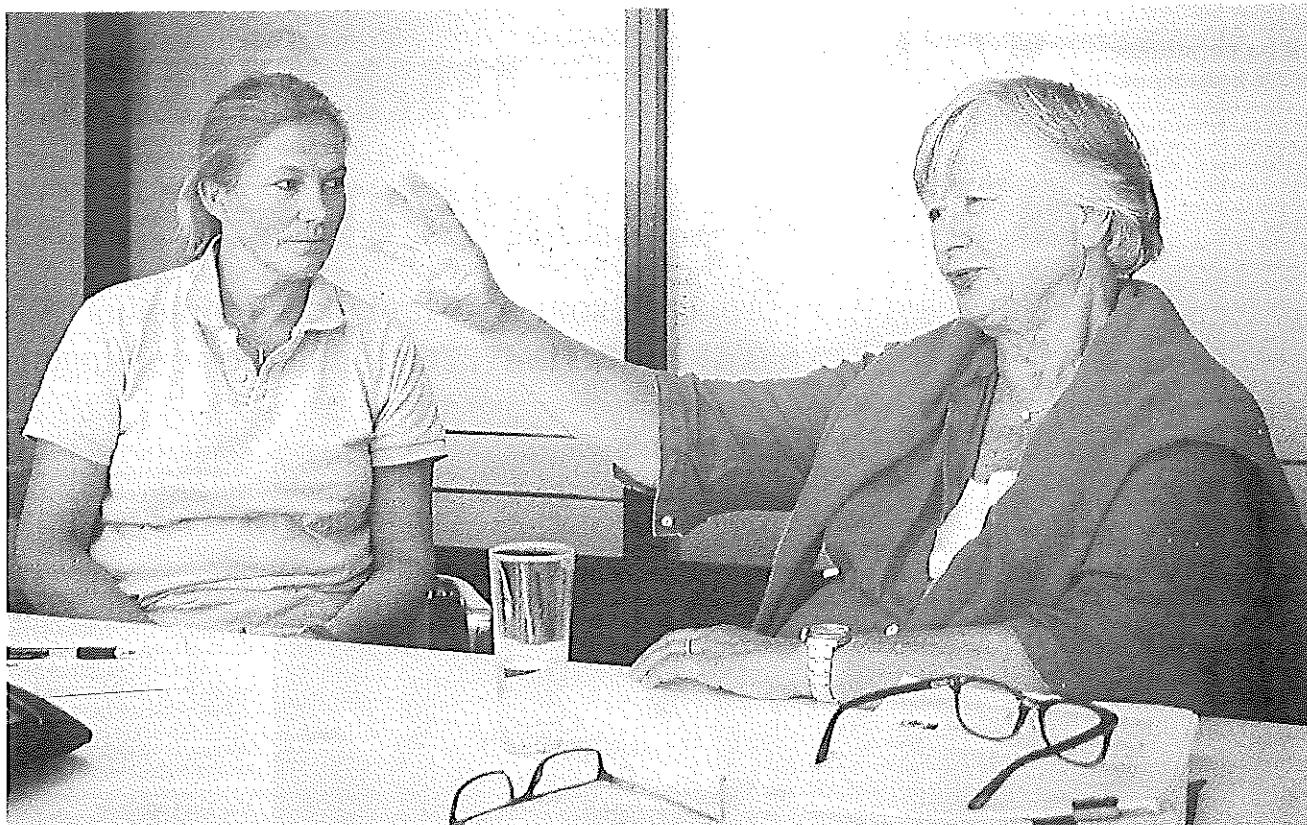
– I første omgang blir det et prøveprosjekt denne høsten. Evalueringen etterpå vil avgjøre om vi går videre med interkommunale tilsyn i 2014, sier barnehagesjefen i Østre Toten.

Har tatt grep

Under tilsynet i vinter konkluderte Fylkesmannen med

at Østre Toten kommune som barnehagemyndighet har lag til grunn feil lovforståelse av pedagognormen. I tilbakemeldingen til Fylkesmannen 31 mai gjør barnehagesjefen red for hvilke tiltak som er gjort og skal gjøres for å rette opp avvikene.

– Barnehagene våre har hatt stor nok pedagogbemanning forhold til minimumsnormer men organiseringen av ressursene og barnegrupper har ikke tatt høyde for at hver pedagog skal ha ansvar for maksimale 18 barn, eventuelt 9 små barn. Etter at vi nå har tatt noen grep med organiseringen av arbeid oppgaver og fordeling på grupper har jeg tro på at avviker som ble avdekket kan lukkes, sier barnehagesjef Ane-Kristin Nærbøe i Østre Toten.

- Det må stilles krav om profesjonalitet også til kommunestyrene, sier advokat Else Bugge Fougner (t.h.), som sammen med kollega Alexandra Bech Gjør innleder på en konferanse i regi av Norsk rådmannsforum i dag. FOTO: TERJELIEN

Advarer mot politisk spill i rådmannssaker

- Påstander om korrupsjon kan være del av et politisk spill. Det kan **KOSTE KOMMUNEN DYRT**, advarer advokatene Else Bugge Fougner og Alexandra Bech Gjør.

I dag innleder de om rådmannskonflikter og korrupsjonsanklager på konferansen til Norsk rådmannsforum. De profilerte juristene er bedt om å gi råd om hvordan rådmennene bør håndtere korrupsjonsanklager mot seg selv eller medarbeidere.

Konflikter mellom politikere og rådmenn er ikke nytt. Men Else Bugge Fougner synes å spore en ny trend.

- Saker som involverer håndtering av korrupsjonsmistanke, er et nytt trekk vi har sett i det siste, sier hun til Kommunal Rapport.

Rana og Ballangen

Mange rådmenn har gjennom årene hatt Fougner ved sin side i forhandlinger med arbeidsgiver om en avslutning av arbeidsforholdet.

Det siste året har hun blant annet bistått Sigmund Johansen i Rana, som gikk til sak for å få tilbake jobben som rådmann, etter at tingretten hadde frikjent ham for korrupsjonsanklager. Resultatet ble et forlik der Johansen utfører oppgaver for kommunen hjemmefra fram til mars 2015.

Fougner har også vært advokat for eksrådmann Svein Ole Wiig i Ballangen, der kommunestyret først anmeldte ham for korrupsjon og så ga ham sparken. Politiet henla saken, og Wiig inngikk i fjor vinter et forlik med kommunen.

I Kvalsund har Fougner bistått Oddbjørn Nilsen, som fikk sparken som rådmann etter å ha stilt spørsmål ved økonomiske disposisjoner foretatt for han ble tilsett. Etter ett og et halvt års politietforskning er disse forholdene ennå ikke avklart. Men Nilsen har fått sin sluttpakke.

I risikosonen

Gjør ble rikskjendis som leder for granskningen av myndighetenes håndtering av terrorangrepene 22. juli 2011. Nå leder hun granskningen rådmannen i Halden har iverksatt av korrupsjonsvarsler mot kommunens byggesaksleder. Tidligere har hun ledet korrupsjonsforebyggende arbeid i næringslivet, og mener erfaringer og verktøy derfra er overførbare til det offentlige.

Verken Gjør eller Fougner vil

uttale seg om konkrete saker de er involvert i. Men Gjør sier korrupsjonspåstander i kommunene må vurderes ut fra følgende:

✦ Rådmannen leder en virksomhet med betydelig korrupsjonsrisiko.

✦ Rådmannen selv er også i risikosonen for korrupsjonsforsk og korrupsjon.

✦ Påstander om korrupsjon kan også være del av et politisk spill.

- Å skille hva som er faktisk korrupsjon, hva som er misforståelser og hva som er politisk spill, er ofte vanskelig. Men jusen tillater ikke politisk spill. Det ser vi i de rådmannssakene der kommunen taper, sier Gjør.

- Og det er dyrt å tape. Det påfører kommunen store utgifter, supplerer Fougner.

- Alvorlig å anmelde

Begge understreker politikernes ansvar for å undersøke sakene grundig før de går til det skritt å anmelde eller si opp rådmannen. - Det offentliges krav om solid og grundig saksbehandling gjelder selvfølgelig også for politikere.

ne. Dette er ikke minst viktig når det dreier seg om så dramatiske saker som mistanke om korrupsjon. Her er det ikke rom for politisk spill. En anmeldelse er en alvorlig handling som i seg kan være ærekrenkende. Det må stilles krav om profesjonalitet også til kommunestyrene, sier Fougner.

Ifølge Gjør betyr ikke det nødvendigvis at kommunene må hyre inn advokater som dem selv til å granske alle slike saker. Noen ganger kan revisjonen gjøre jobben, i andre saker kan det være nok å få en juridisk vurdering av fakta.

- Men noen ganger foreligger det mistillit mot kommunestyret selv. Da er det påkrevd med en uavhengig granskning og anbefaling av hensyn til kommunens tillit og omdømme, sier hun.

- Det holder ikke å bevise at det ikke foreligger korrupsjon. Kommunen må også oppføre på en måte som inngir tillit.

ELSE BUGGE FOUIGNER

- ✦ Partner i Advokatfirmaet Hjort
- ✦ Høyesterettsadvokat og tidligere Høyre-politiker
- ✦ Lang erfaring fra sivil- og strafferett.
- ✦ Forsvarte vannverkssjefen på Nedre Romerike
- ✦ Advokat i mangesrådmannssaker
- ✦ Justisminister 1989-1990

ALEXANDRA BECH GJØRV

- ✦ Partner i Advokatfirmaet Hjort
- ✦ Arbeider bl.a. med korrupsjonsaker
- ✦ Ledet 22. juli-kommisjonen om terrorangrepene
- ✦ Leder granskning av korrupsjonsvarsler i Halden
- ✦ Lang ledererfaring fra næringslivet
- ✦ Styreleder i Eidsiva Energi

Fare for korrupsjon

Det har dessverre vært mange korrupsjonsskandaler innen kommunesektoren. Vi husker med skrekk og gru den tidligere vannverkssjefen på Romerike og eiendomssjefen i Undervisningsbygg i Oslo. 24 personer er de siste ti årene dømt for kommunal korrupsjon i Norge. De har lurt til seg over 205 millioner kroner og fått fengselsstraffer på 49 år til sammen, melder NRK.

Selv om vi ikke vet om disse dommene avdekker toppen av isfjellet eller kun de uheldige unntakene, viser dette at kommunal sektor er sårbar for korrupsjon, påpeker Transparency International Norge. Nå advares det mot at kommunenes tildeling av grunnlån og startlån åpner for ytterligere korrupsjon.

Grunnlånet fra Husbanken kan brukes blant annet til bygging av nytt hus, ombygging eller utbedring av eksisterende bygg. Alle kan søke, men det blir stilt krav til kvalitet, miljø og universell utforming. Startlån fra Husbanken muliggjør boligkjøp for dem som ikke oppfyller kravet om 15 prosent egenkapital. Det er behovsprøvd og kan blant annet søkes av unge i etableringsfasen, barnefamilier, enslige, funksjonshemmede, flyktninger og innvandrere, samt andre økonomisk vanskeligstilte. Kommunene kan selv utarbeide retningslinjer for hvordan ordningen skal praktiseres. Og hver enkelt søknad vurderes skjønnsmessig. Kommunene blir bedt om å prioritere vanskeligstilte.

Husbankens lånerammer har økt betydelig de siste årene. Siden ordningen ble innført i 2003 har nær 80 000 husstander fått anledning til å kjøpe sin egen bolig med startlån som full- eller delfinansiering. Dagens Næringsliv

har imidlertid avslørt at 10 000 boliger i prisklassen 1 – 3 millioner i fjor ble kjøpt ved hjelp av startlån. Flere av de som fikk tildelt lån hadde millioninntekter. Det er derfor ikke til å undres over at noen stiller spørsmål ved kompetansen til de som gir slike lån. Faren for å gi gunstige lån til familie og venner må være ekstra stor i små kommuner, men er også til stede i større.

Mens Finanstilsynet kontrollerer lånetildelinger i privat sektor, er det ingen som fører kontroll med utdelingen av de kommunale start- og grunnlånene. Korrupsjonsekspert og forsker ved Universitetet i Bergen, Tina Søreide, er en av dem som roper varsku her:

– Hvis lånene blir tildelt basert på et skjønnsmessig grunnlag uten at det i praksis er noen form for eksternt tilsyn, er det klart at det er fare for korrupsjon. Om kommuneledelsen selv ikke vurderer korrupsjonsrisikoen, og ikke selv har tenkt tanken en gang, kan det virke naivt, sier hun til NTB.

Kommunal- og regionalminister Liv Signe Navarsete varslet en gjennomgang av startlånordningen da hun la frem den nye boligmeldingen 8. mars. Ordningen har mange positive sider, men vi kan ikke ha et regelverk og en praktisering som inviterer til lovbrudd.

Nina Granlund Sæther
ngs@huseierne.no

hus&bolig 2 • 2013

Magasin for Huseiernes Landsforbund
Fred. Olsensgate 5, 0152 Oslo
Telefon: 22 47 75 00
Telefaks: 22 41 19 90
Jusstelefonen: 22 47 75 07
Teknisk rådgivning: 22 47 75 24
Hjemmeside: www.hus-bolig.no
E-post: husogbolig@huseierne.no

Redaktør: Nina Granlund Sæther
Utgiver: Huseiernes Landsforbund
Layout: Geoffrey Kempton
Produksjon: Artiko

Medlemsskap Huseiernes
Landsforbund: kr 460,-

Utkommer med 6 nr. i 2013
ISSN 0333-3329

Medlem av Den Norske
Fagpresses Forening
Opplag 1. halvår 2012: 210 374
Opplagskontrollert av Fagpressens
mediekontroll.

Fagpressen
OPPLAGSKONTROLLERT

Forsidefoto: Barbro Fauske Steinde, Erica Zahl
Pedersen, Grete Kempton, Sofrid Sande.

Annonser: HSmedia
Britt Fossum - 62 94 69 03 - bf@hsmedia.no
Mona Kalvatn - 62 94 69 01
- mona.kalvatn@hsmedia.no
Monica Dreierbakken - 62 94 10 37
- monica.dreierbakken@hsmedia.no

